Aanvullend onderzoek naar vleermuizen, Gierzwaluw, Kerkuil en marterachtigen t.b.v. herontwikkeling aan de [redacted] te Brouwershaven

Oktober 2024
P24-043 / W2469
Auteur: [redacted]
Natuur-Wetenschappelijk Centrum
078-6213921
info@nwcadvies.nl
www.nwcadvies.nl

NWCadvies.nl
ecologisch onderzoek

Aanvullend onderzoek naar vleermuizen, Gierzwaluw, Kerkuil en marterachtigen t.b.v. herontwikkeling aan de [redacted] te Brouwershaven

Natuur-Wetenschappelijk Centrum, Noorderelsweg 4A, 3329 KH Dordrecht

Aanvullend onderzoek naar vleermuizen, Gierzwaluw, Kerkuil en marterachtigen t.b.v. herontwikkeling aan de [redacted] te Brouwershaven

Opdrachtgever: Blouberg B.V.

Uitvoering: NWC Advies

Veldwerk: [redacted]

Samenstelling: [redacted]

Foto's: NWC Advies

Aanvullend onderzoek naar vleermuizen, Gierzwaluw, Kerkuil en marterachtigen t.b.v. herontwikkeling aan de [redacted] te Brouwershaven [Samenstel.: [redacted]] [Foto's: NWC Advies] Met lit. opg., Dordrecht: Strix/NWC.

Trefw.: Omgevingswet, aanvullend onderzoek, schuur, vleermuizen, Gewone dwergvleermuis, Gewone grootoorvleermuis, Vogels met vaste verblijfplaats, Gierzwaluw, Kerkuil, grondgebonden zoogdieren, Steenmarter, [redacted] Brouwershaven, Zeeland.

P24-043 / W2469

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt of verveelvoudigd, door middel van; druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze, zonder toestemming van de uitgever of de opdrachtgever.

Dordrecht, oktober 2024

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5

2. Gebiedsbeschrijving en voorgenomen plannen 7

3. Wettelijk kader 9

4. Methode 15

5. Resultaten 21

6. Effecten 28

7. Mitigatie en zorgplicht 34

8. Compensatie en omgevingsvergunning 39

9. Conclusies 43

Referenties

Bijlagen

1: Beschermde soorten Omgevingswet

1: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

2: Vogels en ruimtelijke ingrepen

3: Diervriendelijk bouwen

4: Verspreidingskaarten wettelijk beschermde soorten

6: Huidige medewerkers NWC en hun kwalificaties

1. Inleiding

Er zijn plannen om aan de [redacted] in Brouwershaven herontwikkeling plaats te laten door het slopen van een oude schuur en het realiseren van nieuwbouw. Deze herontwikkeling zal tegelijk plaatsvinden met dezelfde werkzaamheden op het aanliggende perceel, waar reeds flora- en faunaonderzoek plaats heeft gevonden [redacted] 2022; [redacted] 2023). De geplande werkzaamheden kunnen van invloed zijn op de aanwezige flora en fauna, waaronder mogelijk ook wettelijk beschermde soorten in het plangebied.

In het kader van de Omgevingswet (OW) is eerder een quickscan flora & fauna uitgevoerd op de locatie [redacted], 2024). Uit deze quickscan volgt dat het plangebied potentiële verblijfplaatsen bevat voor gebouwbewonende marterachtigen, vleermuizen en vogels met een vaste verblijfplaats (m.n. Gierzwaluw en uilen). Tijdens de quickscan zijn reeds mest van een (Steen)marter en mest, uilenballen en veren van een Kerkuil in de schuur aangetroffen. Op basis van deze resultaten is geconcludeerd dat aanvullend onderzoek naar de genoemde soortgroepen noodzakelijk is om inzicht te krijgen in de aanwezige wettelijk beschermde natuurwaarden in het plangebied.

Blouberg B.V heeft het Natuur-Wetenschappelijk Centrum (NWC) gevraagd om aanvullend onderzoek uit te voeren naar vleermuizen, Gierzwaluw, Kerkuil en marterachtigen op de locatie en om te adviseren omtrent de relevante natuurwetgeving.

2. Gebiedsbeschrijving en voorgenomen plannen

Gebiedsbeschrijving

Het plangebied bevindt zich aan de Noorddijkstraat 52, aan de noordkant van Brouwershaven (Provincie Zeeland) (figuur 1, schuur 2, geel omlijnd). Binnen het plangebied bevindt zich een oude, enigszins vervallen boerderijschuur. Op de noordgrens van het plangebied bevindt zich een rij bomen en struiken, die het plangebied scheidt van de naastgelegen sloot. De oostgrens van het plangebied bestaat eveneens uit een paar bomen, die de grens vormen met schuur 1 waar eveneens herontwikkeling plaats gaat vinden (figuur 1, rood omlijnd). Schuur 1 zal verder in dit rapport niet behandeld worden, aangezien deze in eerder rapporten reeds behandeld is [redacted], 2022; [redacted], 2023). De rest van het plangebied van schuur 2 bestaat uit bestrating zonder begroeiing en een klein kruidentuintje aan de westkant van het plangebied. Het plangebied heeft een oppervlak van 914 m^2.

Ten zuiden van het plangebied bevindt zich het plaatsje Brouwershaven, met voornamelijk woonhuizen, boerderijen en een grote kerk. Ten oosten van het plangebied bevinden zich ook de Nieuwe Haven en een klein industrieterrein. Ten noorden van het plangebied ligt een groot weiland dat deels omgeven is door een sloot, alsook door de bomenrij die de noordzijde van het plangebied begrenst. De omgeving van Brouwershaven bestaat uit landbouwgrond met weinig tot geen struiken of bomen, afgewisseld met dorpjes en campings. Tenslotte bevindt zich de Grevelingen direct ten noorden van het plangebied.

Beschermde gebieden

Het plangebied ligt op 330 meter afstand van Natura 2000-gebied “Grevelingen” en op ongeveer dezelfde afstand van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (figuur 2). De Grevelingen is een voormalige zeearm gelegen tussen Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland. Het is het grootste zoutwatermeer van Europa en vormt belangrijk habitat voor zowel zoogdieren (met name Noordse woelmuis, *Alexandromys oeconomus arenicola*), als voor vele soorten vogels en planten.

Voorgenomen plannen

Binnen het plangebied staat een oude boerderijschuur. Deze schuur zal gesloopt worden en op dezelfde plaats zal er een nieuwe woning gerealiseerd worden. Dezelfde werkzaamheden zullen op het naastliggende perceel (schuur 1) plaats gaan vinden. Op de percelen zal, naast de vervanging van de schuur, nog extra woongelegenheid gerealiseerd worden. Hiervoor zullen de bomen en struiken op de grens van de twee percelen alsook de losstaande bomen op het perceel van schuur 1 gerooid worden.

Figuur 1: Locaties van het plangebied (geel omlijnd) en het eerder onderzochte perceel waarop tegelijk herontwikkeling zal plaatsvinden (rood omlijnd).

Figuur 2: Locaties van het plangebied (schuur 2, geel omlijnd), ten opzichte van het NNN (beige gearceerd) en van Natura 2000-gebied "Grevelingen" (groen gearceerd).

3. Wettelijk kader

In Nederland is de bescherming van belangrijke natuurwaarden vanaf 2024 wettelijk vastgelegd in de Omgevingswet (OW). Het gaat hierbij zowel om bescherming van soorten als bescherming van gebieden.

Onderzoek in het kader van de Omgevingswet

De provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Omgevingswet en dus ook voor omgevingsvergunning-aanvragen.

Om een omgevingsvergunning-aanvraag in behandeling te nemen, dient het onderzoek aan goedgekeurde voorwaarden (o.a. ten aanzien van methode, intensiteit, periode, tijd tussen onderzoeksmomenten) te voldoen. Slechts als het onderzoek volgens deze voorwaarden uitgevoerd is, kan volgens de wetgever een goed onderbouwde uitspraak gedaan worden over:

- de aanwezigheid van beschermde soorten;
- de functie van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor deze beschermde soorten;
- het belang van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor aanwezige beschermde soorten;
- de effecten van plannen op deze soorten;
- de keuze voor te nemen (mitigerende- en/of compenserende) maatregelen.

De voorwaarden waaraan onderzoek moet voldoen, staan beschreven in de kennisdocumenten die in opdracht van de wetgever door BIJ12 opgesteld zijn en de inventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus. Onderzoeken die niet volgens deze voorwaarden uitgevoerd zijn, kunnen volgens het bevoegd gezag geen basis en onderbouwing vormen van omgevingsvergunning-aanvragen en aanvragen zullen om die reden afgewezen worden.

Het NWC is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens bovengenoemde kennisdocumenten en inventarisatieprotocollen.

Soortbescherming

Voor dier- en plantensoorten is in de OW een aantal verbodsbepalingen opgenomen, waarvan vooral artikel 5.1 lid 2 belangrijk is. Uit de Bal (Besluit activiteiten leefomgeving) zijn, in het kader van flora- en faunaonderzoek bij bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen, de volgende artikelen belangrijk: 11.37 (Europese vogelrichtlijn), 11.46 (Europese habitatrichtlijn) en 11.54 (overige soorten) (zie ook tekstvak 1).

Tekstvak 1: Verbodsbepalingen Omgevingswet

Afdeling 11.2 Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

§ 11.2.2, Artikel 11.37 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten vogelrichtlijn: schadelijke handelingen)
Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit te verrichten, geldt voor:

a. het opzettelijk doden of opzettelijk vangen van van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de vogelrichtlijn;
b. het opzettelijk vernielen of opzettelijk beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder a, of het opzettelijk wegnemen van nesten van die vogels;
c. het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels als bedoeld onder a; of
d. het opzettelijk storen van vogels als bedoeld onder a.

§ 11.2.3, Artikel 11.46 (aanwijzing vergunningplichtige gevallen soorten habitatrichtlijn: schadelijke handelingen)
Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit te verrichten, geldt voor:

a. het in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk doden of opzettelijk vangen van in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onder a, bij de habitatrichtlijn, bijlage II bij het verdrag van Bern of bijlage I bij het verdrag van Bonn;
b. het opzettelijk verstoren van dieren als bedoeld onder a;
c. c het in de natuur opzettelijk vernielen of rapen van eieren van dieren als bedoeld onder a;
d. het beschadigen of vernielen van de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld onder a; en
e. het opzettelijk plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onder b, bij de habitatrichtlijn of bijlage I bij het verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied.

§ 11.2.4, Artikel 11.54 aanwijzing vergunningplichtige gevallen andere soorten: schadelijke handelingen)
Het verbod, bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder g, van de wet, om zonder omgevingsvergunning een flora- en fauna-activiteit te verrichten, geldt voor:

a. het opzettelijk doden of vangen van in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder a;
b. het opzettelijk beschadigen of vernielen van de vaste voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren als bedoeld onder a; en
c. het opzettelijk in hun natuurlijke verspreidingsgebied plukken en verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen van vaatplanten van de soorten, genoemd in bijlage IX, onder b.

De verbodsbepalingen uit de artikelen gelden overal in Nederland, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten die uitgevoerd worden. De bepalingen uit de OW kunnen daarom van invloed zijn op ruimtelijke ingrepen, zoals het aanleggen van infrastructuur, het slopen en realiseren van bebouwing, het uitbreiden van industriegebieden en het kappen van bomen. Ook bij het opstellen of herzien van bestemmingsplannen zijn de bepalingen uit de OW van belang. In het kader van het zorgvuldigheidsbeginsel en het voorzorgsbeginsel (Algemene Wet Bestuursrecht) dient bij het opstellen en herzien van bestemmingsplannen en bij (ruimtelijke) activiteiten een toetsing aan de OW plaats te vinden. Deze toetsing moet de volgende onderdelen bevatten:

- Een inventarisatie van het voorkomen van wettelijk beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied en binnen de invloedssfeer van de activiteit;
- Een inventarisatie en beoordeling van (significant) nadelige effecten als gevolg van de activiteit, op beschermde soorten die binnen het plangebied en/of binnen de invloedssfeer van de activiteit aanwezig zijn;
- Indien nodig een opname van maatregelen die de negatieve effecten op de beschermde soorten en hun leefgebieden mitigeren en/of compenseren.

De OW kent drie categorieën van beschermde soorten die ook terug te vinden zijn in de artikelen met verbodsbepalingen: alle vogels uit de Europese Vogelrichtlijn (artikel 11.37 Bal), alle soorten die in de Europese Habitatrichtlijn vermeld worden (artikel 11.46 Bal) en “overige soorten” (artikel 11.54 Bal) die alleen op nationaal niveau beschermd worden. Provincies mogen afwijken van de lijst met “overige soorten” door vrijstelling te verlenen voor bepaalde soorten. Hierdoor kan deze lijst per provincie verschillen. Een overzicht van alle beschermde soorten is te vinden in bijlage 1 “Beschermde soorten Omgevingswet” van dit rapport.

Soorten Europese Vogelrichtlijn en -Habitatrichtlijn

Wanneer één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 11.37 en/of artikel 11.46 uit de Bal overtreden worden door de voorgenomen activiteit, dient een omgevingsvergunning aangevraagd te worden bij de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Een omgevingsvergunning voor het overtreden van verbodsbepalingen wordt voor soorten uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn alleen verleend wanneer voldaan wordt aan *elk* van de volgende voorwaarden:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- Zij is nodig:
  a) In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid; of
  b) In het belang van een dwingende reden van groot openbaar belang; of
  c) In het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Voor vogels kan echter geen beroep gedaan worden op belang “dwingende reden van groot openbaar belang”.

Wanneer overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen kan worden door het treffen van mitigerende maatregelen, is het aanvragen van een omgevingsvergunning niet nodig. Wel kan in dergelijke gevallen toch omgevingsvergunning aangevraagd worden om de te treffen maatregelen goed te laten keuren. Indien het bevoegd gezag de maatregelen goedkeurt, wordt door hen een “positieve afwijzing” afgegeven.

Bij de aanvraag van een omgevingsvergunning zijn een activiteitenplan en, in sommige gevallen, een compensatieplan noodzakelijk. Hierin staan de bevindingen uit de flora- en faunatoets vermeld en worden maatregelen beschreven die uitgevoerd zullen worden om ervoor te zorgen dat de nadelige effecten op beschermde plant- en diersoorten in, en binnen de invloedssfeer van de activiteit, in het plangebied zo veel mogelijk voorkomen, dan wel beperkt worden.

Overige soorten
Voor de soorten uit deze categorie geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 11.54 (Bal) mits een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit. Indien aantoonbaar gewerkt kan worden volgens een dergelijke gedragscode, hoeft geen omgevingsvergunning aangevraagd te worden voor het overtreden van één of meerdere verbodsbepalingen uit artikel 11.54 van de Bal.
Indien er geen goedgekeurde gedragscode van toepassing is op de activiteit, of het niet mogelijk is om volgens een dergelijke gedragscode te werken, dient voor overtreding van verbodsbepalingen een omgevingsvergunning aangevraagd te worden. De omgevingsvergunning kan voor deze soorten echter op grond van meer belangen verleend worden dan het geval is voor de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten.

Zorgplicht
Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de wettelijk onbeschermde soorten) de (algemene) zorgplicht uit afdeling 1.3 van de Omgevingswet. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Naast de algemene zorgplicht is er ook de specifieke zorgplicht, deze wordt beschreven in artikel 11.6 van de Bal. De specifieke zorgplicht doet een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van een initiatiefnemer. De wetgever verwacht dat de initiatiefnemer zelf snapt wat zij/hij in bepaalde gevallen moet doen of laten.

Gebiedsbescherming

Bescherming van natuurgebieden en hun bijzondere natuurwaarden vindt onder de Omgevingswet plaats via (Europese) Natura 2000-gebieden. De Omgevingswet regelt de bescherming van specifieke natuurwaarden in gebieden die in het kader van de Europese Vogel- en -Habitatrichtlijn aangewezen en/of aangemeld zijn als speciale beschermingszone (Natura 2000-gebieden). Voor deze beschermde gebieden zijn aanwijzingsbesluiten opgesteld waarin beschreven staat voor welke (natuurlijke) habitats en dier- en plantensoorten het gebied aangewezen is. Voor deze kwalificerende waarden zijn instandhoudingsdoelen opgesteld.

Projecten, plannen en andere handelingen die nadelige effecten hebben op één of meerdere instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, zijn vergunningplicht of moeten de goedkeuring, een “bestuurlijk oordeel”, van het bevoegd gezag hebben (in veel gevallen zijn dit Gedeputeerde Staten en in andere gevallen is dit de minister van Economische Zaken). Dit betekent dat zij oordelen dat een vergunning niet nodig is. Of deze goedkeuring wordt gegeven, is afhankelijk van de uitkomst van de zogenaamde habitattoets.

Uit de habitattoets kunnen drie mogelijkheden volgen:

- Er is zeker geen nadelig effect. In dit geval is er geen vergunning nodig in het kader van de Omgevingswet;
- Er is sprake van een nadelig effect in de vorm van verstoring, maar dit is niet significant en er is geen sprake van verslechtering van aangewezen habitats. Hieruit volgt dat een vergunningaanvraag niet aan de orde is. Wel is een bestuurlijk oordeel van het bevoegd gezag nodig;
- Er is sprake van een mogelijk significant nadelig effect in de vorm van verstoring en/of er is sprake van verslechtering van aangewezen habitats. In dit geval dient een passende beoordeling opgesteld te worden en is een vergunning nodig.

Een ‘passende beoordeling’ is een rapport waarin (de zo exact mogelijke omvang van) de effecten, afzonderlijk of in combinatie met andere activiteiten, van een plan, project of handeling op een Natura 2000-gebied beschreven staan. Deze nadelige effecten worden in relatie tot de instandhoudingsdoelen bepaald.

Indien uit de passende beoordeling volgt dat er significant nadelige gevolgen op zullen treden, moeten de plannen getoetst worden aan de zogenaamde ADC-criteria;

1. Zijn er Alternatieven?
2. Is er sprake van een Dwingende reden van groot openbaar belang?
3. Zijn er Compenserende maatregelen voorzien?

Wanneer er een alternatief bestaat voor de voorgenomen plannen dat niet tot significant nadelige effecten op instandhoudingsdoelstellingen leidt, moet dit alternatief gekozen worden. De ecologische belangen hebben in dit geval voorrang op de economische belangen.

Wanneer er geen alternatieven voorhanden zijn, er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang en/of er voldoende compenserende maatregelen getroffen worden, kan vergunning voor de voorgenomen plannen verleend worden.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur) is een Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit Natuurnetwerk. De bescherming van het Natuurnetwerk is opgenomen in de Verordening Ruimte van de desbetreffende provincie en valt hiermee buiten de Omgevingswet.

Natuurwaarden van het NNN worden afgemeten aan doelsoorten. Het is belangrijk dat verlies van en winst aan belangrijke natuurwaarden hieraan worden afgemeten. Ruimtelijke ingrepen moeten vooraf worden getoetst op hun effect op het areaal, de samenhang en de kwaliteit van het NNN. Ingrepen die geen significant negatief effect op wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN hebben, kunnen in principe doorgang vinden. Als echter het tegenovergestelde geldt, hangt doorgang van de plannen onder meer af van het belang van de plannen en van de mogelijkheden voor mitigatie en compensatie. Hierbij geldt het 'Nee, tenzij-regime'. Per saldo dient de kwaliteit en/of kwantiteit van het NNN te verbeteren. Waar Natura 2000-gebieden met het NNN overlappen, blijft ook het NNN-regime gelden.

4. Methode

Onderzoek in het kader van de Omgevingswet

De provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de OW en dus ook voor omgevingsvergunning-aanvragen.

Om een omgevingsvergunning aanvraag in behandeling te nemen, dient het onderzoek aan goedgekeurde voorwaarden (o.a. ten aanzien van methode, intensiteit, periode, tijd tussen onderzoeksmomenten) te voldoen. Slechts als het onderzoek volgens deze voorwaarden uitgevoerd is, kan volgens de wetgever een goed onderbouwde uitspraak gedaan worden over:

- de aanwezigheid van beschermde soorten;
- de functie van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor deze beschermde soorten;
- het belang van een gebied of onderdelen binnen een gebied voor aanwezige beschermde soorten;
- de effecten van plannen op deze soorten;
- de keuze voor te nemen (mitigerende- en/of compenserende) maatregelen.

De voorwaarden waaraan onderzoek moet voldoen, staan beschreven in de kennisdocumenten die in opdracht van de wetgever door BIJ12 opgesteld zijn en de inventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus. Onderzoeken die niet volgens deze voorwaarden uitgevoerd zijn, kunnen volgens het bevoegd gezag geen basis en onderbouwing vormen van omgevingsvergunning-aanvragen en aanvragen zullen om die reden afgewezen worden.

Het NWC is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en werkt volgens bovengenoemde kennisdocumenten en inventarisatieprotocollen.

Quickscan

In het kader van de OW is er in 2024 een quickscan flora en fauna uitgevoerd in het plangebied [redacted] 2024). Deze quickscan bestond uit een literatuuronderzoek en een veldbezoek. Het aanvullend onderzoek is een vervolg op deze quickscan, waaruit is gebleken dat het plangebied geschikt leefgebied vormt voor wettelijk beschermde soort(groep)en. Aanvullend onderzoek is hierbij een noodzakelijke vervolgstap omdat een quickscan niet voldoende is om de aan- of afwezigheid van deze soort(groep)en te bepalen.

Het aanvullend onderzoek bestaat uit een uitgebreid en soortgericht veldonderzoek volgens landelijk vastgestelde protocollen. Door de protocollen kan na afloop van het veldonderzoek met voldoende zekerheid gesteld worden of het plangebied wel of niet onderdeel uitmaakt van het leefgebied van een wettelijk beschermde soort(groep). Voor elke soortgroep wordt hieronder samengevat wat de beschermde waarden voor deze soortgroep zijn, welke voorwaarden het protocol aan het onderzoek stelt en hoe het

onderzoek is uitgevoerd. Een overzicht van de weersomstandigheden (gemiddelde temperatuur, neerslag en gemiddelde windsnelheid) tijdens de veldbezoeken, alsook de start- en eindtijden van de inventarisaties en indien relevant de tijd van zonsonder- of opgang (ZO), zijn terug te vinden in tabellen 2-5. De gegevens over de weersomstandigheden zijn in het veld gemeten of ingeschat door de waarnemers.

Vleermuizen

Vleermuizen kunnen een landschap gedurende het jaar op verschillende manieren gebruiken; door het jaar heen maken ze gebruik van kraam-, paar-, zomer- en winterverblijfplaatsen en foerageergebied. Daarnaast gebruiken ze landschapselementen, zoals bomenrijen en watergangen, als vliegroute. Al deze verblijfplaatsen en functionele elementen zijn bij vleermuizen wettelijk beschermd. Om de aanwezigheid van vleermuizen en functionele elementen in het plangebied vast te stellen is gewerkt volgens het landelijk vastgestelde vleermuisprotocol (2021).

Op basis van verspreidingsgegevens van het NDFF is bepaald dat de volgende soorten vleermuizen in (de omgeving van) het plangebied voor kunnen komen: Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus)*, Laatvlieger (*Eptesicus serotinus),* Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii)* en Watervleermuis (*Myotis daubentonii)* (bijlage 2 "Verspreindingskaarten wettelijk beschermde soorten"). Dit betreft zowel gebouw- als boombewonende vleermuissoorten. Het vleermuisprotocol stelt voor deze soorten dat tenminste zeven inventarisatiemomenten nodig zijn, verspreid over de periode 15 mei – 30 september, nodig zijn om de functie(s) van het plangebied voor vleermuizen zo goed mogelijk te onderzoeken (Tabel 1, Netwerk Groene Bureaus, 2021).

Tabel 1: Periodes waarin de verschillende inventarisatiemomenten moeten worden uitgevoerd. Belangrijk is dat van zowel de foerageer- als de vliegroute-inventarisatie in ieder geval 1 van de 2 inventarisaties worden uitgevoerd tijdens de kraamperiode. De kolom "Wachtperiode" geeft aan hoeveel dagen er tussen de meetmomenten moet zitten om te voldoen aan de eisen vanuit het Vleermuisprotocol 2021. Cijfers 1 t/m 12 staan voor de maanden van het jaar, beginnend met januari (1) en eindigend met december (12).

Verblijfplaats	Wachtperiode	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Kraam (2x)	+- 30 dagen					1x		1x					
Paar (2x)	+- 20 dagen								1x	1x			
Zomer (2x)	+- 20 dagen												
Foerageer (2x)	+- 8 weken					1x			1x				
Vliegroute (2x)	+- 8 weken					1x			1x				

Elke inventarisatie duurde minimaal 2 uur. In het geval van lichte miezer tijdens een deel van de inventarisatie is een minimale duur van 2,5 uur aangehouden. Tijdens de avondinventarisaties, die op z'n laatst met zonsondergang beginnen, is gelet op uitvliegende, passerende en foeragerende vleermuizen. Tijdens de ochtendinventarisaties, die in ieder geval tot zonsopgang duren, is gelet op invliegende,

passerende en foeragerende vleermuizen. Op deze manier is ervoor gezorgd dat de uit- en invliegmomenten van de vleermuizen tijdens de inventarisaties niet worden gemist. Middernachtinventarisaties voor paarverblijfplaatsen zijn tussen 23:00-02:00 uitgevoerd. Waarnemingen van vleermuizen zijn gebaseerd op zowel zicht als geluid. Voor zichtwaarnemingen is gekeken naar de gevels die geschikt zijn voor verblijfplaatsen, alsook naar mogelijke foerageergebieden. Waarnemingen op basis van geluid zijn gedaan met behulp van bat-detectors (type Pettersson D-1000 en D-240x, Anabat Scout), waarmee de vleermuizen op basis van hun echolocatiepatronen en -frequentie zijn gedetermineerd. In geval van twijfel konden de opgenomen sonogrammen later digitaal nog beoordeeld worden.

<u>Gierzwaluw</u>

Uit de eerder uitgevoerde quickscan ([redacted], 2024) is gebleken dat de schuur in het plangebied potentiële nestplaatsen van de Gierzwaluw (*Apus apus*) bevat. De Gierzwaluw wordt tot de vogels met een vaste verblijfplaats gerekend. Vogels met een vaste verblijfplaats, alsook hun functionele leefomgeving en bezette nesten, zijn beschermd onder de OW. Tijdens de quickscan zijn geen individuen van de Gierzwaluw waargenomen, maar de soort is wel bekend uit de omgeving van het plangebied (bijlage 2 “Verspreindingskaarten wettelijk beschermde soorten”). Om met zekerheid vast te kunnen stellen of het plangebied onderdeel uitmaakt van de functionele leefomgeving van de Gierzwaluw, is aanvullend onderzoek uitgevoerd. In lijn met het kennisdocument voor de Gierzwaluw zijn hiervoor drie gerichte veldbezoeken uitgevoerd in de periode 1 juni – 15 juli, waarvan twee tussen 15 juni en 15 juli en minstens één in juli (BIJ12, 2023). Elk veldbezoek duurde minstens 1,5 uur, van een uur vóór zonsondergang tot een half uur ná zonsondergang. Voor een geldige telling moet het veldbezoek bovendien onder de juiste weersomstandigheden uitgevoerd zijn (droog, <5 Bft).

<u>Kerkuil</u>

Tijdens de eerder uitgevoerde quickscan ([redacted], 2024) zijn braakballen, mest en veren van de Kerkuil (*Tyto alba*) in de schuur in het plangebied aangetroffen. De Kerkuil wordt tot de vogels met een vaste verblijfplaats gerekend. Vogels met een vaste verblijfplaats, alsook hun functionele leefomgeving en bezette nesten, zijn beschermd onder de OW. Om de exacte functie van het plangebied voor de Kerkuil vast te stellen, is aanvullend onderzoek uitgevoerd. In lijn met het kennisdocument voor de Kerkuil zijn hiervoor drie gerichte veldbezoeken uitgevoerd (BIJ12, 2017c). Deze veldbezoeken zijn ’s avonds en/of ’s nachts onder de juiste weersomstandigheden uitgevoerd (droog, <5 Bft). Daarbij is gezocht naar een bezet nest of een paartje in broedbiotoop en is gelet op gedrag dat hier een indicatie van kan zijn (territoriaal gekrijs of bedelende jongen).

Steenmarter

Tijdens de eerder uitgevoerde quickscan ([redacted] 2024) is mest van een marterachtige in de schuur in het plangebied aangetroffen. Vanwege de vorm en het formaat wordt vermoed dat het hier om een Steenmarter gaat (*Martes foina*), waarvan een drietal waarnemingen uit de omgeving bekend is (bijlage 2 "Verspreidingskaarten wettelijk beschermde soorten"). Om de exacte functie van het plangebied voor de Steenmarter vast te stellen, is aanvullend onderzoek uitgevoerd. Dit is gedaan met behulp van wildcamera's: infraroodcamera's die beginnen met opnemen zodra ze beweging en/of een warmtebron detecteren. Op deze manier kunnen dieren op een minder arbeidsintensieve manier en zonder stress in hun natuurlijke habitat bestudeerd worden. Bij het plaatsen van de wildcamera's, en daarna bij elke controle zijn het geheugenkaartje en (indien nodig) de batterijen vervangen en is er lokaas in de vorm van stukjes appel en wortel, kattenvoer en pindakaas voor de camera verspreid. In lijn met het kennisdocument Kleine marterachtigen hebben de wildcamera's minimaal 8 weken in het veld gestaan (BIJ12, 2024). Figuur 3 laat de posities van de wildcamera's in het plangebied zien. De beelden die de camera's in het veld hebben gemaakt zijn op de computer bekeken waarbij alle door de camera's vastgelegde diersoorten genoteerd zijn. Ook zijn notities gemaakt over het gedrag dat de dieren vertoonden. Tabel 3 geeft een overzicht van de veldbezoeken voor de wildcamera's.

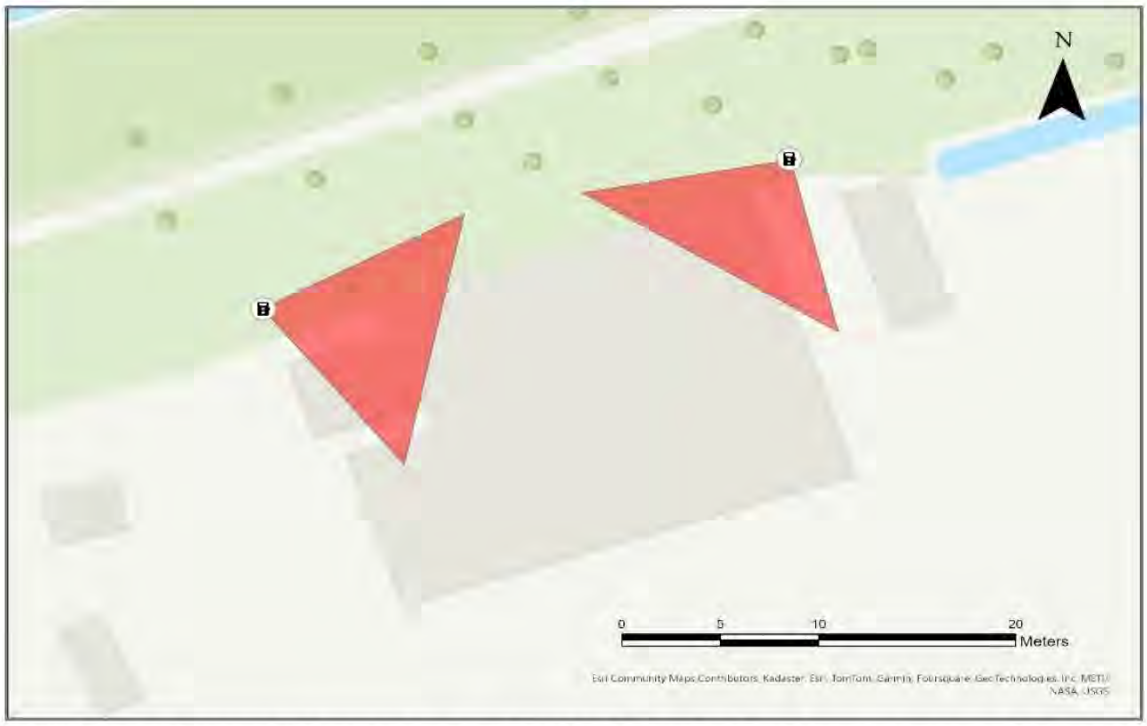

Figuur 3: Locaties van de wildcamera's in het plangebied. De rode driehoeken geven een indicatie van de zichtlijnen van de wildcamera's.

Tabel 2: Weersomstandigheden, start- en eindtijd en tijd van zonsondergang/-opkomst (ZO) tijdens de vleermuisinventarisaties.

Datum	Van	Tot	Veldmede-werkers	Temp. (°C)	Wind (Bft)	Bewolking (octa's)	Neerslag	ZO
26-06-2024	22:00	01:30	[redacted]	20	2	2/8	Droog	22:04
09-07-2024	02:05	06:42	[redacted]	15	3	8/8	Droog	05:30
09-07-2024	22:00	00:00	[redacted]	12	1	8/8	Droog	22:01
07-08-2024	00:00	02:00	[redacted]	18	3	0/8-8/8	Droog	06:12
19-09-2024	19:40	22:00	[redacted]	18	1	0/8	Droog	19:44

Tabel 3: Weersomstandigheden, start- en eindtijd en tijd van zonsondergang (ZO) tijdens de veldbezoeken voor de Gierzwaluw.

Datum	Van	Tot	Veldmede-werkers	Temp. (°C)	Wind (Bft)	Bewolking (octa's)	Neerslag	ZO
26-06-2024	19:45	22:30	[redacted]	20	2	2/8	Droog	22:04
*								
*								

** Er zullen nog 2 bezoeken worden ingepland in het juiste seizoen*

Tabel 4: Weersomstandigheden, start- en eindtijd en tijd van zonsondergang (ZO) tijdens de veldbezoeken voor de Kerkuil.

Datum	Van	Tot	Veldmede-werkers	Temp. (°C)	Wind (Bft)	Bewolking (octa's)	Neerslag	Soort
26-06-2024	22:00	01:30	[redacted]	20	2	2/8	Droog	22:04
25-09-2024	09:45	12:15	[redacted]	15	2	7/8	Regen	19:30

Tabel 5: Data waarop de cameravallen geplaatst, gecontroleerd en weggehaald zijn.

Datum	Veldmedewerkers	Activiteit
13-09-2024	[redacted]	Plaatsen van twee wildcamera's.
25-09-2024		Vervangen geheugenkaartjes.
* Onderzoek loopt nog		

5. Resultaten

De resultaten die in dit hoofdstuk getoond worden, zijn gebaseerd op het onderzoek dat voor deze opdracht door deskundige ecologen in het veld uitgevoerd is. Hierbij zijn de landelijke protocollen aangehouden, zoals gehanteerd door Netwerk Groene Bureaus en BIJ12. Door het volgen van deze protocollen wordt een zo hoog mogelijke kwaliteit van de resultaten gewaarborgd. Desondanks is veldonderzoek een momentopname, en kan het nooit met volledige zekerheid uitgesloten worden dat zich nieuwe soorten vestigen in de periode tussen uitvoering van het veldwerk en de geplande werkzaamheden.

<u>Vleermuizen</u>

Tijdens het aanvullende onderzoek zijn er drie vleermuissoorten binnen het plangebied waargenomen; de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) en de Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) (tabel 6). Van de Gewone dwergvleermuis is meermaals waargenomen dat ze het plangebied als foerageergebied gebruiken en zijn individuen gezien die langs de bomen op de noordgrens van het plangebied vlogen. Deze bomen fungeren mogelijk als vliegroute voor de Gewone dwergvleermuis.

De Laatvlieger en de Ruige dwergvleermuis zijn beide slechts één keer in het plangebied waargenomen: de Laatvlieger alleen overvliegend, de Ruige dwergvleermuis foeragerend. Tijdens de inventarisatie op 17 mei is een uitvliegende Gewone dwergvleermuis waargenomen vanonder de dakpannen aan de noordzijde van de grote schuur (figuur 4), wat erop wijst dat deze soort de schuur als verblijfplaats gebruikt. Het gaat hier waarschijnlijk om een zomerverblijfplaats.

Figuur 4: locatie van de uitvliegende Gewone dwergvleermuis, waargenomen tijdens het veldbezoek op 26-06-2024.

Tabel 6: Vleermuiswaarnemingen in (de directe omgeving van) het plangebied.

Datum	Waargenomen soorten	Aantallen en gedrag
26-06-2024 (avond)	Gewone dwergvleermuis	Er zijn twee foeragerend individuen waargenomen langs de begroeiing aan de oostzijde van het plangebied en een foeragerend individu aan de westzijde van het plangebied. Er is tweemaal een individu waargenomen dat in oostelijke richting langs de begroeiing op de noordgrens van het plangebied overvloog. Tenslotte is er een uitvliegend individu waargenomen onder een dakpan aan de zuidzijde van de schuur.
	Laatvlieger	Er is een foeragerend individu waargenomen aan de westzijde van het plangebied en een overvliegend individu in westelijke richting.
09-07-2024 (ochtend)	Gewone dwergvleermuis	Zowel langs de begroeiing aan de oostzijde van het plangebied als aan de westzijde van het plangebied is een foeragerend individu waargenomen. Het individu aan de oostzijde van het plangebied is gedurende de gehele inventarisatie gehoord, van 03:45-05:00.
	Laatvlieger	Er is een foeragerend individu waargenomen aan de westzijde van het plangebied.
09-07-2024 (avond)	Gewone dwergvleermuis	Er zijn twee foeragerend individuen waargenomen langs de begroeiing aan de oostzijde van het plangebied en een foeragerend individu aan de westzijde van het plangebied. Een van de individuen aan de oostzijde van het plangebied is gedurende de gehele inventarisatie gehoord.
07-08-2024 (middernacht)	Gewone dwergvleermuis	Er zijn drie foeragerende individuen waargenomen langs de begroeiing aan de oostzijde van het plangebied en drie foeragerend individuen aan de zuidwestkant van het plangebied. Bij de individuen aan de oostzijde van het plangebied is ook sociaal geluid waargenomen. Alle individuen zijn gedurende de gehele inventarisatie gehoord.
	Ruige dwergvleermuis	Er is een foeragerend individu aan de westzijde van het plangebied waargenomen.
19-09-2024 (avond)	Gewone dwergvleermuis	Er zijn minimaal vijf foeragerende individuen waargenomen: op het begin van de avond drie langs de begroeiing aan de oostzijde van het plangebied en later op de avond nog drie individuen aan de westzijde van het plangebied. Op dat moment waren er nog minstens twee individuen aan de oostzijde aanwezig, die gedurende de hele telling aanwezig waren. Het is mogelijk dat het derde individu naar de westzijde is gevlogen. Verder is er op het begin van de avond een individu waargenomen dat in oostelijke richting langs de begroeiing op de noordgrens van het plangebied vloog.
	Laatvlieger	Er is één foeragerend individu boven het plangebied waargenomen.

Naast de waarnemingen van de vleermuizen, is er tijdens de avondinventarisatie op 09-07-2024 in schuur ook een groot aantal vlindervleugels van de Huismoeder (*Noctua pronuba*) en een paar vleugels van het Zwart weeskind (*Mormo maura*) gevonden (figuur 5). Deze vleugels zijn de prooiresten van de Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), welke een vaste plek heeft om haar prooien al hangend op te eten. Zo'n eethangplek bevindt zich dus in de schuur en dient als verblijfplaats beschouwd te worden wanneer deze nog actief in gebruik is. Tijdens de inventarisatieronde op 19-09-2024 is nogmaals gezocht naar vlindervleugels, maar er werden geen nieuwe vleugels aangetroffen.

Tijdens de veldbezoeken is de Gewone grootoorvleermuis niet waargenomen. De reden hiervoor kan zijn dat er tijdens de veldbezoeken een ander foerageergebied gebruikt werd of dat deze soort gemist is door de zachte echolocatie die deze soort veelal gebruikt. De aanwezigheid van vleugels van het Zwart weeskind is echter een indicatie van recent gebruik van deze verblijfplaats, aangezien deze soort pas recent vrij algemeen in Zuid-Nederland voorkomt en er tijdens de inventarisatie twee individuen van het Zwart weeskind zijn gezien.

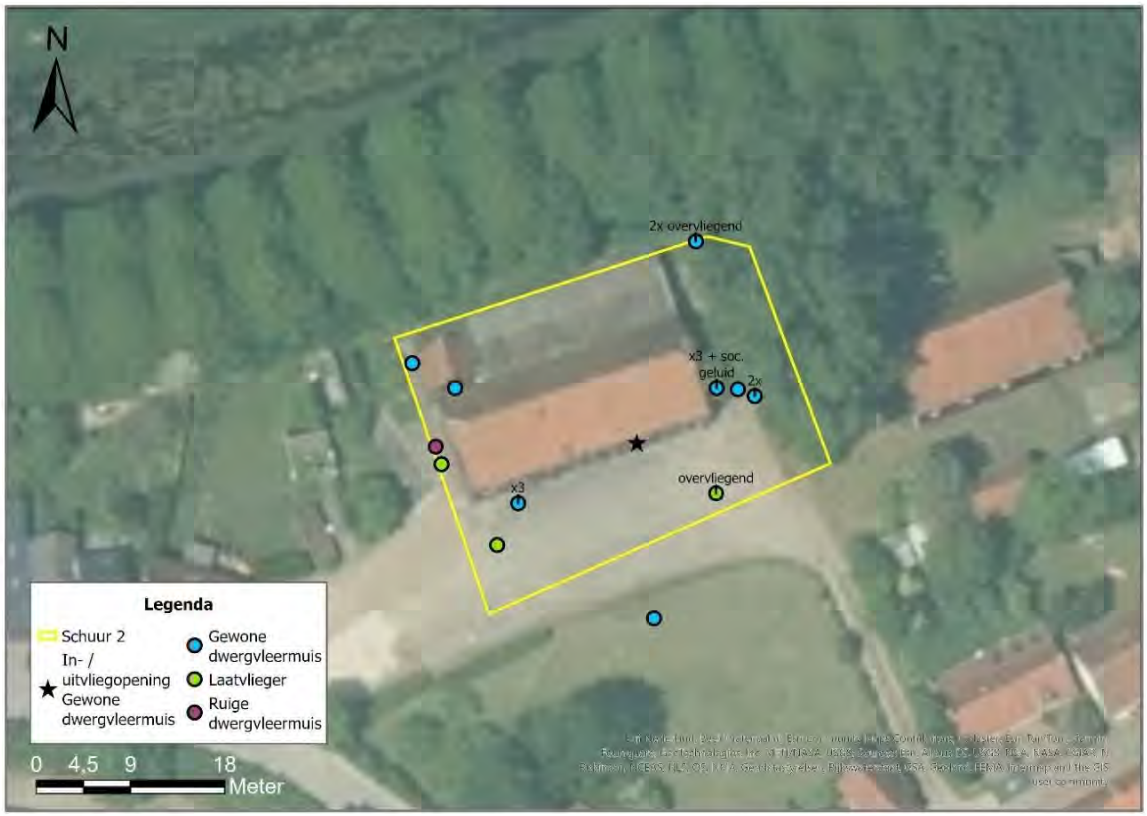

Figuur 5: Waarnemingen van vleermuizen binnen het plangebied. Punten zonder bijschrift betreffen waarnemingen van foeragerende vleermuizen. Sterren geven aangetroffen verblijfplaatsen aan.

Figuur 6: Vleugels van de Huismoeder (Noctua pronuba) en het Zwart weeskind (Mormo maura) in de schuur in het plangebied. Deze vleugels wijzen op een eethangplek van de Gewone grootoorvleermuis (Plecotus auritus), welke als verblijfplaats beschouwd en behandeld dient te worden.

Gierzwaluw

Tijdens het aanvullend onderzoek zijn verschillende individuen van de Gierzwaluw in (de omgeving van) het plangebied aangetroffen (figuur 6). Dit betrof foeragerende individuen hoog boven het plangebied, alsook een totaal van drie invliegende Gierzwaluwen aan verschillende kanten van de schuur. Dit betekent dat zich minstens drie nesten van de Gierzwaluw in de schuur bevinden.

Figuur 7: Waarnemingen van de Gierzwaluw in het plangebied. Punten met een ster geven locaties aan waar invliegende Gierzwaluwen waargenomen zijn. Hier bevinden zich dus nestplaatsen.

Kerkuil

Tijdens de quickscan ([redacted], 2024) zijn er in de schuur uitwerpselen, braakballen en veren van de Kerkuil aangetroffen. De Kerkuil zelf is tijdens het aanvullend onderzoek niet waargenomen. Wel zijn er vermoedelijk verse uilenballen (donkerder, nog nauwelijks aangetast door de Tapijtmot (*Trichophaga tapetzella*)) en veren gevonden, wat erop duidt dat het plangebied een actieve verblijfplaats van de Kerkuil herbergt (figuur 8). Het onderzoek naar de Kerkuil loopt nog – het volgende veldbezoek zal moeten bevestigen of de verblijfplaats nog actief in gebruik is.

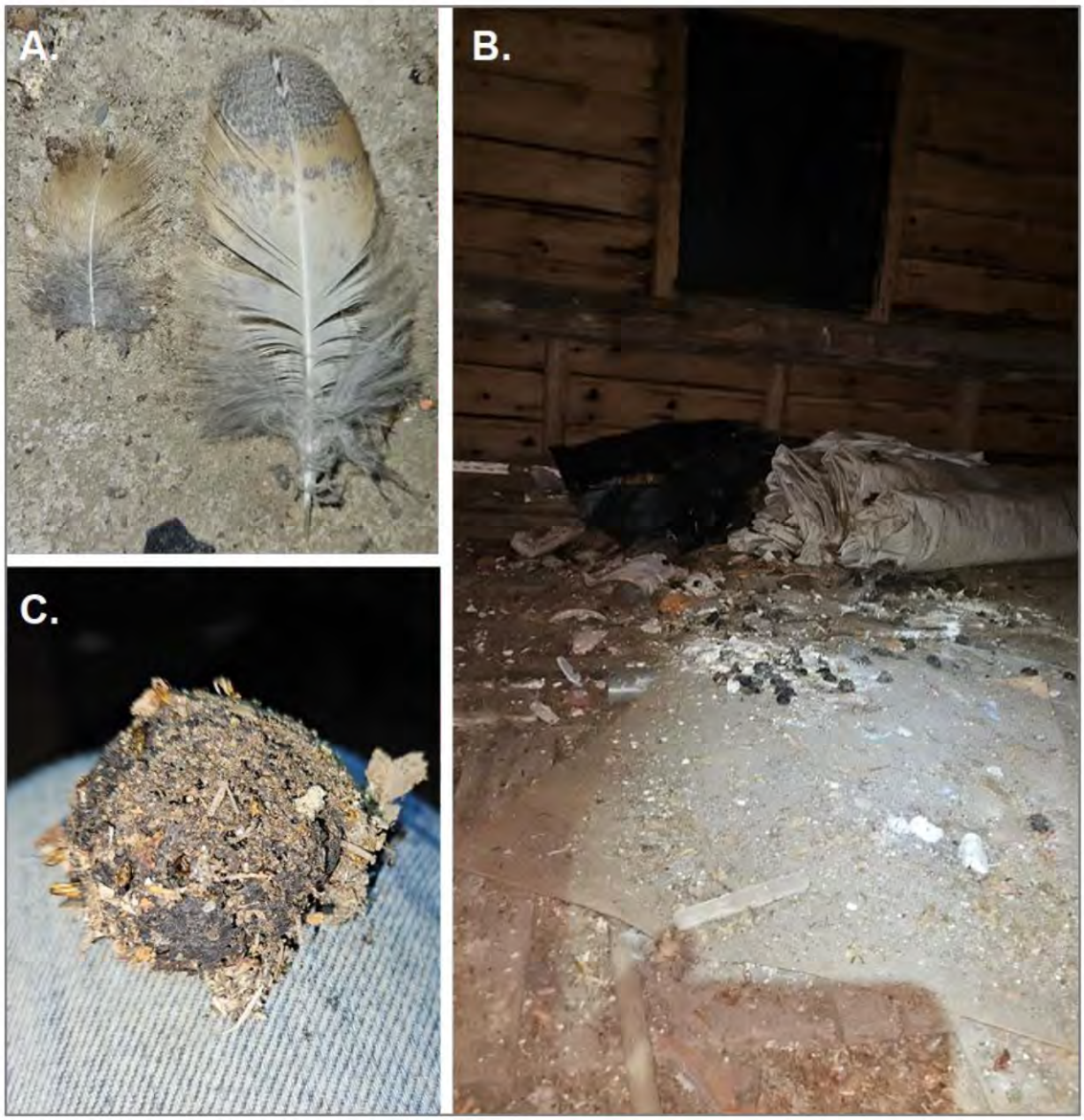

Figuur 8: Sporen van de Kerkuil aangetroffen in het plangebied.
A. veren van de Kerkuil.
B. mest en braakballen. Goed is hier het verschil te zien tussen oudere (lichtbruine tot grijze) en versere (zwartbruine) braakballen.
C. Braakbal met pophuidjes van de Tapijtmot (Trichophaga tapetzella) als indicatie van de leeftijd van de braakbal.

Steenmarter

Tijdens het veldbezoek voor de quickscan (28-02-2024) is er mest van een vermoedelijke Steenmarter in de schuur in het plangebied aangetroffen. Tijdens een veldbezoek op 19-09-2024 is er op dezelfde plek opnieuw mest gevonden (figuur 9). Het herhaaldelijk achterlaten van mest op dezelfde locatie is een manier voor marterachtigen om hun territorium af te bakenen. Dit betekent dat het plangebied deel uitmaakt van het leefgebied van de betreffende marterachtige. De exacte functie (verblijfplaats of foerageergebied) is nog niet vastgesteld. Met de wildcamera's is nog geen marterachtige vastgelegd. Het onderzoek met de wildcamera's loopt nog.

Tot nu toe zijn de volgende diersoorten vastgelegd met de wildcamera's: Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*), Merel (*Turdus merula*) en West-Europese egel (*Erinaceus europaeus*). Ook zijn er twee huiskatten, een sierduif en verschillende mensen vastgelegd.

Figuur 9: mest van vermoedelijk Steenmarter. Links: de mest gevonden op 28-02-2024. Rechts: de mest gevonden op dezelfde locatie op 19-09-2024.

6. Effecten

Vleermuizen

Uit het onderzoek blijkt dat het plangebied voor twee soorten vleermuizen, namelijk de Gewone dwergvleermuis en de Gewone grootoorvleermuis, als belangrijk leefgebied fungeert. De Laatvlieger is tijdens meerdere veldbezoeken gehoord, maar foerageert op grotere hoogte waardoor er geen significante effecten door veranderingen in het plangebied op deze soort worden verwacht. De Ruige dwergvleermuis is slechts éénmaal in het plangebied waargenomen, waardoor aangenomen kan worden dat het plangebied geen essentieel leefgebied voor deze soort vormt.

Gewone dwergvleermuis

In de schuur in het plangebied is een verblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis aangetroffen. Dit betreft hoogstwaarschijnlijk een zomerverblijfplaats. Daarnaast vormt het plangebied belangrijk foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis, waarbij er tot vijf individuen tegelijk waargenomen zijn. Tenslotte zijn er individuen van de Gewone dwergvleermuis waargenomen die vlak na zonsondergang langs de bomen op de noordgrens van het plangebied vlogen. Deze bomen dienen daarmee beschouwd te worden als onderdeel van een vliegroute.

Als (zomer)verblijfplaats gebruikt de Gewone dwergvleermuis plekken in gebouwen waar ze weg kunnen kruipen en enigszins bewegingsruimte hebben, zoals in spouwmuren, achter gevelbetimmering en vensterluiken en onder dakpannen (BIJ12, 2017a). Hierbij maakt de Gewone dwergvleermuis vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen, waartussen gewisseld wordt zolang zich tussen de verblijfplaatsen geschikte vliegroutes bevinden. Als gevolg hiervan kan het zijn dat een verblijfplaats niet op elk moment bezet is, terwijl deze toch als verblijfplaats wordt gebruikt. Eén enkele waarneming van een in- of uitvliegende vleermuis is daarom al voldoende bewijs voor de aanwezigheid van een vaste verblijfplaats. Vaak keert de Gewone dwergvleermuis gedurende meerdere jaren naar dezelfde verblijfplaats terug.

Geschikt foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis bestaat voornamelijk uit dichte, hoogopgaande begroeiïng zoals bosranden, beschutte plaatsen langs het water, oevers en rietkragen (BIJ12, 2017a). Een foerageergebied kan hierbij al groot genoeg zijn met een oppervlakte van 0,3 ha in natte gebieden, zoals in (de omgeving van) het plangebied het geval is (in drogere gebieden ligt dit minimale oppervlak hoger, tot 300 ha). Bovendien dient het foerageergebied binnen 5 km van de verblijfplaats vandaan te liggen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van 914 m^2, waarmee ze hooguit 1/3 van het vereiste oppervlak van foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis omvat. Zelfs samen met het aangrenzende perceel (schuur 1), dat ook als foerageergebied van de

Gewone dwergvleermuis aangetoond is, wordt hoogstens 2/3 van het minimale oppervlakte voor een zelfstandig foerageergebied bereikt. Wat precies het effect zal zijn wanneer het foerageergebied in het plangebied aangetast wordt, is daardoor moeilijk te voorspellen. Het verdwijnen van dit foerageergebied zou er echter toe kunnen leiden dat het totale oppervlak aan foerageergebied te klein wordt - een vermoeden dat versterkt wordt door het relatief hoge aantal vleermuizen dat tegelijkertijd in het plangebied aangetroffen is (3 individuen) en het gebrek aan opgaande vegetatie buiten de bebouwde kom van Brouwershaven. Om deze reden dient het plangebied als essentiëel onderdeel van het foerageergebied van de Gewone dwergvleermuis gezien te worden.

Vliegroutes van de Gewone dwergvleermuis zijn routes die de vleermuizen tussen verblijfplaatsen en foerageergebied afleggen (BIJ12, 2017a). Deze vliegroutes worden grotendeels bepaald door de aanwezige landschapselementen, aangezien vleermuizen het liefst beschut vliegen (zo kan vegetatie voor beschutting tegen wind en licht zorgen) en vliegroutes vaak ook gebruikt worden om langs te foerageren. Tenslotte moet de route een efficiënte verbinding vormen en dus het liefst uit lijnvormige elementen bestaan, met zo weinig mogelijk gaten erin. Om deze reden worden houtwallen en bomenrijen vaak als vliegroutes gebruikt. Het onderbreken of verwijderen van deze lijnvormige elementen kan ertoe leiden dat de vleermuizen de vliegroute niet meer (kunnen) gebruiken en daarmee functioneel leefgebied verliezen.

De geplande werkzaamheden omvatten de sloop van de schuur, realisatie van nieuwbouw en het rooien van de vegetatie tussen de twee percelen. Bij de sloop van de schuur zal de aangetroffen verblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis verloren gaan, met een negatief effect op de staat van instandhouding van deze soort tot gevolg. Dit is in overtreding met de OW, waardoor een compensatieplan en een omgevingsvergunning nodig zijn om de werkzaamheden uit te mogen voeren (zie hoofdstuk 8 “Compensatie en omgevingsvergunning”). Ook zal er gewerkt moeten worden volgens een specifiek werkprotocol, om verstoring en verwonding van vleermuizen zo veel mogelijk te vermijden (zie hoofdstuk 7 “Mitigatie en zorgplicht”).

De vegetatie op de noordgrens van het plangebied zal behouden blijven, waardoor er geen langdurige negatieve effecten op de vliegroute van de Gewone verwacht worden. Wel zullen de bomen en struiken op de grens met het aanliggende perceel van schuur 1 gerooid worden, met een mogelijk negatief effect op de kwaliteit van het plangebied als foerageergebied voor de Gewone dwergvleermuis. Zowel op het foerageergebied als op de vliegroute kunnen bovendien kortdurige negatieve effecten ontstaan door verstoring met bijvoorbeeld bouwlampen wanneer het terrein ’s nachts verlicht wordt. Dit betekent dat de gewone dwergvleermuis (tijdelijk) mogelijk niet voldoende voedsel kan verzamelen, met een negatief effect op de staat van instandhouding van deze soort als gevolg. Omdat deze effecten van korte duur zijn, kunnen negatieve effecten door middel van een mitigatieplan ontweken worden. Dit betekent dat er gewerkt zal moeten worden

volgens een specifiek werkprotocol. Ook dient de kwaliteit van het plangebied als foerageergebied op de lange termijn teruggebracht worden, wat betekent dat de nieuwe inrichting van het plangebied aan bepaalde eisen zal moeten voldoen (zie hoofdstuk 7 “Mitigatie en zorgplicht”). Indien dit niet gerealiseerd kan worden, zal er compensatie plaats moeten vinden door het inrichten van een nieuw foerageergebied en/of het verhogen van de kwaliteit van bestaand foerageergebied.

Gewone grootoorvleermuis

Van de Gewone grootoorvleermuis zijn prooiresten in de schuur aangetroffen, welke wijzen op de aanwezigheid van een eethangplek. Dit soort eethangplekken dient als verblijfplaats beschouwd te worden, aangezien de vleermuis regelmatig naar dezelfde plek terugkeert. Om deze reden wordt het plangebied beschouwd als onderdeel van de essentiële leefomgeving van de Gewone grootoorvleermuis.

Foerageergebied voor de Gewone grootoorvleermuis bevindt zich meestal dicht bij de verblijfplaats (BIJ12, 2017b). Hoewel deze soort tijdens de veldbezoeken niet waargenomen is, wijst de aanwezigheid van de vlindervleugels erop dat deze soort een eethangplaats in het plangebied heeft, en zal het plangebied (of de directe omgeving hiervan) waarschijnlijk minimaal incidenteel als foerageergebied gebruikt worden. Foerageergebied bestaat bij deze soort voornamelijk uit beschutte plekken zoals bos en parkachtig landschap, maar ook in gebouwen, zoals in schuren, kan gefoerageerd worden.

De geplande werkzaamheden omvatten de sloop van de schuur, realisatie van nieuwbouw en het rooien van de vegetatie tussen de twee percelen. Bij de sloop van de schuur zal de eethangplek, welke als verblijfplaats beschouwd dient te worden, verloren gaan. Bovendien zal het vermoedelijke foerageergebied (tijdelijk) aangetast worden. De functionele leefomgeving van de Gewone grootoorvleermuis is beschermd onder de OW en aantasting hiervan is in overtreding met de OW. Om de werkzaamheden alsnog uit te mogen voeren, zullen daarom eerst een compensatieplan opgesteld en een omgevingsvergunning aangevraagd moeten worden (zie hoofdstuk 8 “Compensatie en omgevingsvergunning”). Ook zal er gewerkt moeten worden volgens een specifiek werkprotocol, om verstoring en verwonding van vleermuizen zo veel mogelijk te vermijden en te kunnen garanderen dat de functionaliteit van het foerageergebied op de lange termijn behouden kan blijven (zie hoofdstuk 7 “Mitigatie en zorgplicht”).

Gierzwaluw

Uit het onderzoek blijkt dat de Gierzwaluw minstens drie nestplaatsen van de Gierzwaluw bevat. De Gierzwaluw is een soort die in Nederland als zomergast geldt: in de lente en zomer (apil-augustus) is deze soort in Nederland aanwezig en vindt ook de voortplanting plaats (BIJ12, 2023). De Gierzwaluw brengt hierbij een groot deel van zijn leven in de lucht door en alleen voor het broeden en grootbrengen van de jongen begeeft de soort zich naar gebouwen. Hier bevinden de nesten zich veelal onder dakpannen of op andere plekken in daken. Voor de winter trekt de Gierzwaluw naar Afrika, om het volgende jaar weer naar hetzelfde nest terug te keren. Om deze reden valt de Gierzwaluw binnen de categorie “vogels met een vaste verblijfplaats” en geniet niet alleen de vogel maar ook de verblijfplaats wettelijke bescherming.

De geplande werkzaamheden omvatten de sloop van de schuur, realisatie van nieuwbouw en het rooien van de vegetatie tussen de twee percelen. Bij de sloop van de schuur zullen de aangetoonde nestplaatsen van de Gierzwaluw verloren gaan, wat een overtreding van de OW betekent. Om de werkzaamheden alsnog uit te mogen voeren, zullen daarom eerst een compensatieplan opgesteld en een omgevingsvergunning aangevraagd moeten worden (zie hoofdstuk 8 “Compensatie en omgevingsvergunning”). Ook zal er gewerkt moeten worden volgens een specifiek werkprotocol, om verstoring en verwonding van gierzwaluwen zo veel mogelijk te vermijden (zie hoofdstuk 7 “Mitigatie en zorgplicht”).

Kerkuil

Tijdens de eerder uitgevoerde quickscan [redacted] 2024) zijn braakballen, mest en veren van de Kerkuil aangetroffen in de schuur in het plangebied. Tijdens de veldbezoeken van het aanvullend onderzoek zijn geen individuen van de Kerkuil in het plangebied gezien of gehoord, maar zijn wel redelijk verse braakballen gevonden. Hierdoor kan ervanuit gegaan kan worden dat zich een actieve verblijfplaats van de Kerkuil in het plangebied bevindt.

De geplande werkzaamheden omvatten de sloop van de schuur, realisatie van nieuwbouw en het rooien van de vegetatie tussen de twee percelen. Bij de sloop van de schuur zal de verblijfplaats van de Kerkuil verloren gaan, wat een overtreding van de OW betekent. Om de werkzaamheden alsnog uit te mogen voeren, zullen daarom eerst een compensatieplan opgesteld en een omgevingsvergunning aangevraagd moeten worden (zie hoofdstuk 8 “Compensatie en omgevingsvergunning”). Ook zal er gewerkt moeten worden volgens een specifiek werkprotocol, om verwonding van de Kerkuil te voorkomen (zie hoofdstuk 7 “Mitigatie en zorgplicht”).

Grondgebonden zoogdieren

Tijdens de eerder uitgevoerde quickscan [redacted], 2024) is er mest van een marterachtige gevonden. Het vermoeden is dat het hier om de mest van een Steenmarter gaat. Tijdens dit aanvullend onderzoek is opnieuw mest gevonden, wat erop wijst dat het plangebied deel uitmaakt van het leefgebied van deze marterachtige. De gegevens van het wildcamera-onderzoek zullen echter met zekerheid aan moeten tonen om welke marterachtige het hier gaat en wat de functie van het plangebied voor deze soort is.

De geplande werkzaamheden omvatten de sloop van de schuur, realisatie van nieuwbouw en het rooien van de vegetatie tussen de twee percelen. Hierbij zal het leefgebied van de marterachtige aangetast worden, wat een overtreding van de OW betekent. Om de werkzaamheden alsnog uit te mogen voeren, zal daarom eerst een compensatieplan opgesteld en een omgevingsvergunning aangevraagd moeten worden (zie hoofdstuk 8 “Compensatie en omgevingsvergunning”). Ook zal er gewerkt moeten worden volgens een specifiek werkprotocol om verwonding van de marterachtige te voorkomen (zie hoofdstuk 7 “Mitigatie en zorgplicht”).

Naast de marterachtige, is ook de West-Europese egel in het plangebied aangetroffen. Ook de West-Europese egel is beschermd onder de OW. Echter geldt voor deze soort een vrijstelling in de provincie Zeeland, waardoor geen omgevingsvergunning of aanvullende maatregelen voor deze soort nodig zijn. Voor deze soort geldt slechts de zorgplicht (zie hoofdstuk 7 “Mitigatie en zorgplicht”).

Samenvatting

Tabel 7 geeft per onderzochte soort(groep) een beknopt overzicht van de effecten die door de geplande werkzaamheden worden verwacht. Ook geeft de tabel per soort(groep) aan welke verplichtingen er uit de gevonden effecten volgen. Deze verplichtingen worden verder uitgewerkt in de volgende twee hoofdstukken: hoofdstuk 7 “Mitigatie en zorgplicht” en hoofdstuk 8 “Compensatie en omgevingsvergunning”.

De getoonde conclusies zijn gebaseerd op de resultaten van het onderzoek dat voor deze opdracht uitgevoerd is. Hierbij zijn de landelijke protocollen, zoals gehanteerd door Netwerk Groene Bureaus en BIJ12, aangehouden. Door het volgen van deze protocollen wordt een zo hoog mogelijke kwaliteit van de resultaten gewaarborgd. Desondanks is veldonderzoek een momentopname. Het vestigen van nieuwe soorten in de periode tussen het moment van veldwerk en het moment van de geplande werkzaamheden kan daarom nooit met zekerheid worden uitgesloten. Bij het uitvoeren van de geplande werkzaamheden dient hier rekening mee gehouden te worden als onderdeel van de zorgplicht.

Bij het interpreteren van dit rapport is het belangrijk ook de resultaten van de eerder uitgevoerde quickscan mee te nemen [redacted], 2024). Ook kunnen de quickscan ([redacted] 2022) en het aanvullend onderzoek ([redacted] 2023) van schuur 1 op het aanliggende perceel bekeken worden om een totaalbeeld te krijgen van de aanwezige beschermde natuurwaarden binnen dit project.

Tabel 7: Samenvatting effecten en verplichtingen voor [redacted] Brouwershaven.

Soortgroep	Effecten beschermde soorten	Verplichtingen
Vleermuizen	- Verliezen van een verblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis. - Verliezen van een verblijfplaats van de Gewone grootoorvleermuis - Tijdelijke aantasting van essentieel foerageergebied van de Gewone dwergvleermuis en Gewone grootoorvleermuis.	Compensatie en omgevingsvergunning; Aangepaste werkzaamheden; Geschikt foerageergebied creëren in de nieuwe inrichting van het plangebied; Zorgplicht.
Gierzwaluw	Verliezen van drie nestplaatsen.	Compensatie en omgevingsvergunning; Aangepaste werkzaamheden; Zorgplicht.
Kerkuil	Verliezen van een verblijfplaats.	Compensatie en omgevingsvergunning; Aangepaste werkzaamheden; Zorgplicht.
Steenmarter	Verliezen van leefgebied en mogelijk een verblijfplaats. (wordt onderzocht…)	Compensatie en omgevingsvergunning; Aangepaste werkzaamheden; Zorgplicht.

7. Mitigatie en zorgplicht

Vleermuizen

Foerageergebied

Zowel individuen als functionele leefomgeving (verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes) van vleermuizen zijn beschermd onder de OW. Bij de geplande werkzaamheden kunnen individuen en leefgebied van de Gewone dwergvleermuis en Gewone grootoorvleermuis verstoord worden. Om verstoring of verwonding van vleermuizen te voorkomen, dienen de hieronder genoemde mitigerende maatregelen toegepast te worden. Hiervoor dient een ecologisch werkprotocol opgesteld worden, waarin ook de maatregelen om verwonding en verstoring te voorkomen opgenomen zullen worden.

Om te voorkomen dat er bij de sloop van de schuur dieren verwond of gedood worden, dient de sloop in de periode van 1 november t/m 31 maart plaats te vinden, omdat de Gewone dwergvleermuis en Gewone grootoorvleermuis tijdens deze perioden in hun winterverblijfplaatsen zullen zitten (BIJ12, 2017a; BIJ12, 2017b). Voorafgaand aan de werkzaamheden dient een vleermuisexpert te bevestigen dat er geen overwinterende vleermuizen in de schuur aanwezig zijn. Een alternatief zou zijn om in de actieve periode van de Gewone dwergvleermuis (1 april t/m 31 oktober) zogeheten exclusion flaps op de invliegopening te installeren, zodat de vleermuizen nog voor de overwintering een andere verblijfplaats hebben kunnen vinden. Vanwege de vele openingen in de schuur zullen er echter zodanig veel openingen afgesloten moeten worden, dat deze optie in de huidige situatie niet als reëel beschouwd wordt. Wanneer een verblijfplaats van een vleermuis ongeschikt gemaakt wordt, dient hier altijd voor gecompenseerd te worden (zie hoofdstuk 8 “Compensatie en omgevingsvergunning”).

Ten aanzien van de vegetatie op het terrein wordt er geadviseerd om zoveel mogelijk bomen en vegetatie te behouden en de werkzaamheden enkel bij daglicht en bij voorkeur in de winterperiode uit te voeren. Ook is het raadzaam om tijdens de werkzaamheden en in de nieuwe situatie zo min mogelijk verlichting te gebruiken en om maatregelen te nemen waardoor (licht)verstoring van de dieren zoveel mogelijk voorkomen wordt. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van vleermuisgeschikte (bijvoorbeeld amberkleurige) verlichting en lichtbronnen die naar beneden gericht zijn. Meer voorbeelden van maatregelen om de werkzaamheden vleermuisvriendelijk uit te voeren zijn te vinden in bijlage 3 “Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen”.

Op de grens tussen het plangebied en het perceel van schuur 1 zullen bomen en struiken gerooid worden. Het rooien van bomen en struiken op het perceel kan de kwaliteit van het foerageergebied negatief beïnvloeden en zal gefaseerd moeten worden om voldoende functionaliteit te behouden. Zo mag maximaal de helft van de aanwezige bomen en/of struiken verwijderd worden totdat er nieuwe bomen en/of struiken

aangeplant zijn als onderdeel van de nieuwe inrichting. Voor de nieuw aan te planten bomen en struiken dient bovendien een selectie van verschillende soorten inheemse loofbomen- en/of struiken gebruikt te worden. Op deze manier blijft er steeds geschikt foerageergebied aanwezig. Indien er niet aan deze voorwaarden voldaan kan worden, zal er voorafgaand aan de werkzaamheden een apart compensatiegebied ingericht moeten worden.

Gierzwaluw

Om verstoring of verwonding van gierzwaluwen te voorkomen, is het noodzakelijk om de sloopwerkzaamheden in de periode 16 september-14 april uit te voeren. Dit is buiten de kwetsbare periode van de Gierzwaluw (BIJ12, 2023).

Kerkuil

Kerkuilen gebruiken jaarrond dezelfde verblijfplaats en verstoring kan dus helaas niet voorkomen worden. Het is echter wel mogelijk om verwonding van de Kerkuil te voorkomen door de werkzaamheden uit te voeren wanneer de Kerkuil niet op de verblijfplaats aanwezig is. Hiertoe dient de toegang tot de verblijfplaats afgesloten te worden op het moment dat er geen individu meer op de verblijfplaats aanwezig is (zijnde 's nachts, wanneer de Kerkuil aan het jagen is). Nadat deze afgesloten is, zal door een deskundige ecoloog gecontroleerd moeten worden of de verblijfplaats inderdaad niet meer in gebruik is, voordat de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden. Het ontoegankelijk maken van de verblijfplaats kan het beste buiten het broedseizoen van de Kerkuil gebeuren om te voorkomen dat een bezet nest verstoord wordt.

Steenmarter

Omdat alle marterachtigen in Zeeland strikt beschermd zijn, kunnen de geplande werkzaamheden alleen uitgevoerd worden wanneer er maatregelen getroffen worden om de negatieve effecten op deze soorten te verminderen en dient er een omgevingsvergunning aangevraagd te worden (zie hoofdstuk 8: "Compensatie en omgevingsvergunning").

Voor marterachtigen dienen twee mitigerende maatregelen toegepast te worden: werken buiten de kwetsbare periode (de kraamtijd) en en de werkzaamheden in één richting uitvoeren (BIJ12, 2024). Tijdens de kwetsbare periode hebben marterachigen namelijk meer voedsel nodig om hun jongen te kunnen voeden en kunnen kraamplaatsen verstoord worden. Dit betekent dat de geplande werkzaamheden in de periode 1 september – 14 maart uitgevoerd dienen te worden. Door de werkzaamheden in één richting uit te voeren, hebben marterachtigen de mogelijkheid om het plangebied op tijd te onvluchten. Dit betekent dat de schuur in het plangebied in delen gesloopt zal moeten worden.

Zorgplicht

Tenslotte geldt voor alle plant- en diersoorten (ook de onbeschermde) de zorgplicht. Deze houdt in dat mogelijke nadelige gevolgen voor planten en dieren, voor zover

redelijk, zoveel mogelijk vermeden moeten worden. Manieren om aan de zorgplicht te voldoen zijn bijvoorbeeld:

- Er wordt gelegenheid gegeven aan amfibieën en grondgebonden zoogdieren, die tijdens de werkzaamheden worden gevonden, te vluchten of zich te verplaatsen naar een schuilplaats buiten het bereik van de werkzaamheden. Dit gebeurt door onder andere vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken, steenhopen) gefaseerd te verwijderen;
- in verband met verstoring van aanwezige dieren worden de werkzaamheden zoveel mogelijk overdag uitgevoerd;
- in verband met verstoring van aanwezige dieren worden werkzaamheden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen (15 maart - 15 augustus) uitgevoerd;
- in verband met verstoring van aanwezige dieren wordt er zo min mogelijk verlichting gebruikt, wordt er gebruik gemaakt van rode verlichting en zijn de lichtbronnen naar beneden gericht;
- waar nodig kan er gebruik gemaakt worden van ecologische begeleiding tijdens de werkzaamheden voor bijvoorbeeld het herkennen van een beschermde plant, het aanwijzen van een exacte locatie van een nest, groei-, of rustplaats, het op juiste wijze plaatsen of verwijde ren van amfibieschermen, nestkasten, etc.

<u>Overige aanbevelingen</u>

Het is aan te bevelen om de schuur bij de renovatiewerkzaamheden aantrekkelijk te maken voor gebouwbewonende diersoorten die voor nest- en broedlocaties afhankelijk zijn van de inrichting van de menselijke leefomgeving (zie bijlage 3 “Diervriendelijk bouwen”). Bij NWC Advies kan eventueel een schetsboek opgevraagd worden met inspiratie om voorzieningen toe te passen bij nieuw- en/of verbouw.

Door nu voor de natuur en de biodiversiteit te zorgen, zal deze in de toekomst minder onder druk komen te staan. Niet alleen is dit positief voor de natuur en onze leefomgeving, maar ook zal een gezondere natuur ervoor zorgen dat er meer speelruimte is en vergunningen makkelijker verleend kunnen worden. Ten slotte stijgt de waarde van grond en huizen met de hoeveelheid groen en natuur op, en in de omgeving van, een perceel.

In de nieuwe inrichting van het plangebied wordt aangeraden om zo veel mogelijk (gevarieerde) vegetatie te realiseren om verschillende flora en fauna te bevorderen. Voorbeelden van gevarieerde elementen met een positieve invloed op onder meer vleermuizen en marterachtigen zijn loofbomen, struiken, verruigd grasland en beschut open water met glooiende oevers, waar zich een goede oeverbegroeiing kan ontwikkelen. Grote, snelgroeiende bomen zoals Robinia (*Robinia pseudoacacia*) en Witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*) kunnen bovendien paarverblijfplaatsen voor de Gewone grootoorvleermuis creëren.

8. Compensatie en omgevingsvergunning

Vleermuizen

Omdat de huidige verblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis en de Gewone grootoorvleermuis in het plangebied niet behouden kunnen blijven, dient er een omgevingsvergunning aangevraagd te worden. Ook zullen er mitigerende en compenserende maatregelen getroffen moeten worden, welke in een mitigatie- en compensatieplan verwerkt moeten worden. De kennisdocumenten van de Gewone dwergvleermuis en de Gewone grootoorvleermuis (BIJ12, 2017a; BIJ12, 2017b) stellen dat voor elke aangetaste of verwijderde verblijfplaats minstens vier alternatieve verblijfplaatsen moeten worden gerealiseerd. Dit betreft in ieder geval permanente compensatie, maar voordat permanente compensatie gerealiseerd is kan er ook met tijdelijke compensatie gewerkt worden. Compensatie dient daarbij bovendien altijd in de buurt van de oorspronkelijke verblijfplaats plaats te vinden: voor zowel de Gewone dwergvleermuis als de Gewone grootoorvleermuis binnen 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats vandaan.

Voor de vernietiging van de verblijfplaatsen moet er in ieder geval permanente compensatie gerealiseerd worden. Voor de Gewone dwergvleermuis kunnen als compensatie duurzame verblijfplaatsen in een spouwmuur worden gerealiseerd door deze toegankelijk en geschikt te houden voor vleermuizen. Spouwmuren zijn onder meer geschikt als de Gewone dwergvleermuis, in reactie op de temperatuur, de keuze heeft om ofwel aan de zijde van de buitenmuur, ofwel aan de zijde van de binnenmuur te zitten. De ruimte tussen binnen- en buitenmuur moet daarbij minimaal 2 cm zijn. De toegang tot de spouwmuur, bijvoorbeeld door open stootvoegen, dient bovendien 1,5 tot 2 centimeter breed te zijn en zich bij voorkeur op minimaal 3 meter hoogte te bevinden.

Een andere mogelijkheid voor het aanbieden van permanente voorzieningen is het installeren van vleermuiskasten. Voor de Gewone grootoorvleermuis is dit bovendien de enige aangetoond effectieve mogelijkheid voor permanente compensatie. Elke vleermuissoort en elk type verblijfplaats heeft haar eigen voorwaarden voor de locatie, vorm en afmetingen van de vleermuiskast. Zo zal er voor de Gewone dwergvleermuis gecompenseerd moeten worden d.m.v. ingebouwde vleermuiskasten (BIJ12, 2017a), terwijl voor de Gewone grootoorvleermuis ruime kasten in bomen of op zolders geplaatst dienen te worden (BIJ12, 2017b). Een voorbeeld van een geschikte kast voor de Gewone grootoorvleermuis een bolle vleermuiskast van het model Bekker (vleermuiskasten.nl, 2023). Deze eisen zullen in een compensatieplan verder uitgevoerd moeten worden. Gerealiseerd maatregelen dienen bovendien door een vleermuisdeskundige beoordeeld te worden om te bepalen of deze als compensatie voldoen.

Compensatie voor verblijfplaatsen van vleermuizen dient tijdig gerealiseerd te worden met als doel dat de vleermuizen voldoende tijd hebben om aan de vervanging te wennen. Voor de Gewone dwergvleermuis dienen daarom de compensatiemaatregelen minimaal 3 maanden in de actieve periode van de soort (april-oktober) voor het vernietigen van de oorspronkelijke verblijfplaats gerealiseerd te zijn. Voor de Gewone grootoorvleermuis geldt hiervoor een gewenningsperiode van één maand. Omdat dit met permanente compensatie niet altijd mogelijk is, kunnen in plaats daarvan tijdelijke compensatiemaatregelen genomen worden. Dit zijn vleermuiskasten die uitwendig aan een gebouw of boom opgehangen kunnen worden maar niet geschikt zijn voor langdurige compensatie. Deze kasten kunnen uiteindelijk weer verwijderd worden, met de voorwaarde dat de permanente compensatie reeds zo lang gerealiseerd is als de voorgenoemde gewenningsperiode in de actieve periode van een soort.

<u>Gierzwaluw</u>

Omdat de verblijfplaatsen van de Gierzwaluw in het plangebied niet behouden kan blijven, dient er compensatie plaats te vinden. Compensatie voor het vernietigen van verblijfplaatsen bestaat uit het aanbieden van nieuwe verblijfplaatsen in de vorm van nestkasten (BIJ12, 2023). Hierbij zullen per verblijfplaats die verloren gaat, minimaal 6 nestkasten aangeboden te worden. Voor 3 verblijfplaatsen betekent dit dus dat er minimaal 18 nestkasten aangeboden dienen te worden. De helft van deze nestkasten zal als inbouwkasten in de nieuw te realiseren woningen in het plangebied zelf gerealiseerd moeten worden. De andere helft van de nestkasten dient buiten het plangebied, maar bij voorkeur binnen 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaatsen, gerealiseerd te worden. Dit kunnen uitwendige nestkasten zijn en dienen aangeboden te worden vóór 15 april in het jaar dat de oorspronkelijke verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt zullen worden. Alleen wanneer het ongeschikt maken van de oorspronkelijke verblijfplaatsen en het realiseren van de inbouwnestkasten in de nieuwe bebouwing op het plangebied in dezelfde winter (16 september-14 april) gerealiseerd kan worden, hoeven de nestkasten buiten het plangebied niet gerealiseerd te worden en zijn 9 nestkasten ter compensatie voldoende.

Alle nestkasten, ook uitwendige nestkasten buiten het plangebied, mogen na het plaatsen niet meer verwijderd worden zonder dat hiervoor een afzonderlijke Omgevingsvergunning voor aangevraagd is. Gierzwaluwnesten zorgen echter niet voor poepstrepen op gebouwen, kunnen uitwendig overschilderd worden en hoeven niet schoongemaakt te worden. Hierdoor is er na het plaatsen geen omkijken meer naar de nestkasten en komt overlast door broedende vogels nauwelijks tot niet voor.

<u>Kerkuil</u>

Omdat de verblijfplaats van de Kerkuil in het plangebied niet behouden kan blijven, dient er compensatie plaats te vinden. Compensatie voor het vernietigen van verblijfplaatsen bestaat uit het aanbieden van nieuwe verblijfplaatsen, bijvoorbeeld door het plaatsen

van verschillende Kerkuil-nestkasten of het toegankelijk maken van boerderijschuren op maximaal 500 meter afstand van de oorspronkelijke verblijfplaats (BIJ12, 2017c). Hierbij dienen bovendien minimaal twee nieuwe verblijfplaatsen aangeboden te worden voor elke verblijfplaats die verloren gaat. Ten slotte dienen de vervangende verblijfplaatsen minimaal 3 maanden aanwezig te zijn voordat de oorspronkelijke verblijfplaats vernietigd wordt, waarvan minimaal één maand vóór het broedseizoen.

Steenmarter

Het plangebied maakt deel uit van het leefgebied van een marterachtige, vermoedelijk de Steenmarter. Mogelijk bevindt zich ook een verblijfplaats in het plangebied. Zowel leefgebied als mogelijke verblijfplaats zullen bij de geplande werkzaamheden aangetast worden en/of verdwijnen. Hiervoor moet gecompenseerd worden door het creëren van nieuw leefgebied of het verbeteren van bestaand leefgebied, en het aanbieden van nieuwe verblijfplaatsen (BIJ12, 2024; Bouwens, 2017). Deze compenserende maatregelen dienen gerealiseerd te worden vóór uitvoering van de werkzaamheden in het plangebied en zullen door een ecologisch deskundige opgesteld/begeleid moeten worden.

Realiseren van nieuw leefgebied houdt in dat een locatie in de buurt van het plangebied uitgezocht wordt, die op dit moment nog ongeschikt is voor de Steenmarter (BIJ12, 2024; Bouwens, 2017). Deze locatie dient zo dicht mogelijk bij het plangebied te liggen en in directe ver-binding te staan met een gebied waar de aanwezigheid van de Steenmarter momenteel al aannemelijk is. Verbindende elementen zijn vegetatiestructuren zoals heggen, waar de Steenmarter beschut doorheen kan bewegen. De nieuw uitgezochte locatie zal zodanig ingericht worden dat er leefgebied ontstaat van gelijkwaardige kwaliteit als, of hogere kwaliteit dan, het leefgebied dat verloren gaat. Het minimale oppervlak van het compensatiegebied wordt beoordeeld door het oppervlak van het leefgebied dat verloren gaat (zo'n 900 m^2) en de ontwikkeltijd van het compensatiegebied (tabel 6). Deze ontwikkeltijd van het compensatiegebied is afhankelijk van de functionele elementen van het leefgebied dat verloren gaat, en valt daardoor in de categorie 5-25 jaar. Dit betekent dat het nieuw te realiseren leefgebied een oppervlakte van minstens 1.200 m^2 zal moeten hebben.

Tabel 8 Minimale oppervlakte compensatiegebied ten opzichte van het verloren habitat. In dit geval heeft het verloren habitat een oppervlakte van ongeveer 18.000 m^2.
Gebaseerd op Bouwens (2017): tabel 2.

Ontwikkeltijd	Minimale oppervlakte compensatiegebied
0-5 jaar	1x oppervlakte verloren habitat
5-25 jaar	1 1/3 x oppervlakte verloren habitat
25-100 jaar	1 2/3 oppervlakte verloren habitat
>100 jaar	Maatwerk (met minimaal 2x oppervlakte verloren habitat)

Wanneer gecompenseerd wordt door het verhogen van de kwaliteit van reeds geschikt leefgebied van de Steenmarter, kan een gebied uitgekozen worden in de directe omgeving van het plangebied. Echter kan er ook voor worden gezorgd dat het plangebied na de werkzaamheden als geschikt leefgebied ingericht en behouden wordt. Kwaliteitsverhoging kan drie vormen aannemen: het creëren van extra beschutting en rustplaatsen, het verhogen van het voedselaanbod of het verbinden van habitats. Idealiter worden minstens twee van de bovengenoemde maatregelen gerealiseerd.

Extra beschutting en rustplaatsen

In open gebieden kunnen extra beschutting en rustplaatsen makkelijk gerealiseerd worden door het aanplanten van heggen en houtwallen, het aanleggen van groene oevers, het realiseren van een mantel-zoomvegetatie, het creëren of behouden van holle bomen of het realiseren van nestkasten of marterhopen (BIJ12, 2024; Bouwens, 2017). Van de laatste twee mogelijkheden wordt hieronder een omschrijving gegeven:

- Nestkasten: dit zijn houten kasten met een binnenruimte van minstens 20 x 20 cm, een dubbele bodem en een opening van zo'n 8 cm doorsnede. In de kist wordt hooi aangebracht en op de kist wordt zo'n 50 cm aan bladeren en takken neergelegd. Bij de plaatsing van de nestkast dient er voldoende dekking in de omgeving te zijn, zodat de Bunzingen en Steenmarters geen open terrein over hoeven om de nestkast te bereiken.
- Marterhopen: deze rustplaats heeft een formaat van minimaal anderhalve meter hoog, twee meter breed en drie meter lang en bestaat uit verschillende lagen. Van binnen naar buiten toe zijn deze lagen: dun materiaal (takjes, gras of riet), een stevige stapel takken en stammen van minimaal een meter hoog en/of een laag stenen met een diameter van tenminste 30 cm, en tenslotte een laag van minimaal een halve meter dik bestaande uit riet, hooi of kleinere stenen. In de marterhoop kunnen ook nestkasten of betonnen u-elementen toegevoegd worden om nog meer beschutting te bieden. Ook de marterhoop dient in, of in directe verbinding met, een omgeving te staan waar voldoende dekking aanwezig is.

Verhogen van het voedselaanbod

Het verhogen van voedselaanbod voor de Steenmarter kan onder andere gedaan worden door het aanleggen van sloten of poelen met een rijke oevervegetatie (BIJ12, 2024; Bouwens, 2017). Dit maakt het gebied aantrekkelijker voor veel muizensoorten, die als voedsel voor de Bunzing en de Steenmarter gelden. Andere mogelijkheden om het voedselaanbod voor de Bunzing en de Steenmarterte verhogen zijn het maken van takkenrillen of het plaatsen van 'muizenruiters': houten stellages die met hooi gevuld wordt om (veld)muizen aan te trekken. Deze veldmuizen vormen een voedselbron voor de Bunzing en de Steenmarter. De muizenruiters dienen daarbij wel onderhouden te worden door het hooi minstens op jaarlijkse basis te vervangen.

9. Conclusies

In het plangebied [redacted] te Brouwershaven zal een schuur gesloopt worden en vervangen worden door nieuwbouw in de vorm van een levensloopbestendig woonhuis. Dit zal tegelijkertijd gebeuren met dezelfde werkzaamheden op het aangrenzende perceel van schuur 1 ([redacted], 2022; [redacted] 2023). Bij de werkzaamheden zullen ook de bomen en struiken op de grens tussen deze percelen gerooid worden.

Tijdens dit aanvullende onderzoek is aangetoond dat de schuur in het plangebied een verblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis, van de Gewone grootoorvleermuis en van de Kerkuil bevat, alsook drie verblijfplaatsen van de Gierzwaluw. Daarnaast geldt het plangebied als essentieel foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis en aannemelijk ook voor de Gewone grootoorvleermuis. Ten slotte maakt het plangebied deel uit van de leefomgeving van, en bevat mogelijk een verblijfplaats van, een marterachtige. Dit betreft vermoedelijk de Steenmarter. Zowel de individuen als het leefgebied van deze soorten zijn beschermd onder de OW, maar zullen bij de geplande werkzaamheden aangetast worden. Om deze reden zal een omgevingsvergunning voor het vernietigen van de verblijfplaatsen en het (tijdelijk) verstoren van het foerageergebied aangevraagd moeten worden. Er zal een ecologisch werkprotocol opgesteld moeten worden om verstoring en verwonding van de genoemde soorten te voorkomen en er zal compensatie plaats moeten vinden voor de te vernietigen verblijfplaatsen en leefgebied van voorgenoemde soorten.

Referenties

Rapporten

BIJ12, 2017a. *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis Pipistrellus pipistrellus.* Versie 1.0, juli 2017. Geraadpleegd via: https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-004-Kennisdocument-Gewone-dwergvleermuis-1.0.pdf

BIJ12, 2017b. *Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis Plecotus auritus.* Versie 1.0, juli 2017. Geraadpleegd via: https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/12/Kennisdocument-Gewone-grootoorvleermuis.pdf

BIJ12, 2017c. *Kennisdocument Kerkuil Tyto alba.* Versie 1.0, juli 2017. Geraadpleegd via: https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/11/Kennisdocument-Kerkuil.pdf

BIJ12, 2023. *Kennisdocument Gierzwaluw Apus apus.* Versie 2.0, juli 2023. Geraadpleegd via: https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2023/11/Kennisdocument-Gierzwaluw.pdf

BIJ12, 2024. *Kennisdocument Kleine marterachtigen – Bunzing – Hermelijn – Wezel.* Versie 1.0, januari 2024. Geraadpleegd via https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2024/01/Kennisdocument-kleine-marterachtigen-v1-1-2.pdf

Bouwens, S., 2017. *Handreiking kleine marters in relatie tot soortbescherming*. Geraadpleegd via: https://www.zoogdiervereniging.nl/sites/default/files/imce/nieuwesite/0verigen/downloads/15908%20Handreiking%20kleine%20Marters%20DIGITAAL.pdf

[redacted] 2022. *Quickscan flora en fauna t.b.v. sloop en renovatie aan de [redacted] in Brouwershaven*. W2236/P22-133

[redacted], 2024. *Quickscan flora en fauna t.b.v herontwikkeling aan de [redacted] in Brouwershaven*. W2410/P24-029

[redacted], 2023. *Aanvullend onderzoek naar vleermuizen, huismussen en grondgebonden zoogdieren aan de [redacted] in Brouwershaven*. W2396/P23-056

Netwerk Groene Bureaus, 2021. *Het protocol voor vleermuisinventarisaties*. 1 januari 2021. Geraadpleegd via: https://www.netwerkgroenebureaus.nl/werken-aan-kwaliteit/soortinventarisatieprotocollen/vleermuisprotocol.

Vleermuiskasten.nl, 2023. *Gewone grootoorvleermuis (Plecotus auratus)*. Geraadpleegd via: https://www.vleermuiskasten.nl/gewonegrootoorvleermuis

Websites & databases:

Database NDFF;
Database NWC;
https://www.natura2000.nl/
https://www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/waterspitsmuis
https://www.waarneming.nl.

Bijlage 1: Beschermde soorten Omgevingswet

In het kader van de Omgevingswet worden **alle in Europa voorkomende en in het wild levende vogels beschermd** en onderstaande soorten uit overige soortgroepen:

Amfibieën

Alpenwatersalamander	Heikikker	Poelkikker
Bastaardkikker[1]	Kamsalamander	Rugstreeppad
Boomkikker	Kleine watersalamander[1]	Vinpootsalamander
Bruine kikker[1]	Knoflookpad	Vroedmeesterpad
Geelbuikvuurpad	Meerkikker[1]	Vuursalamander
Gewone pad[1]	Middelste groene kikker	

Dagvlinders

Aardbeivlinder	Grote parelmoervlinder	Sleedoornpage
Apollovlinder	Grote vos	Spiegeldikkopje
Bosparelmoervlinder	Grote weerschijnvlinder	Tijmblauwtje
Boszandoog	Iepenpage	Veenbesblauwtje
Bruin dikkopje	Kleine heivlinder	Veenbesparelmoervlinder
Bruine eikenpage	Kleine ijsvogelvlinder	Veenhooibeestje
Donker pimpernelblauwtje	Kommavlinder	Veldparelmoervlinder
Duinparelmoervlinder	Moerasparelmoervlinder	Zilveren maan
Gentiaanblauwtje	Pimpernelblauwtje	Zilverstreephooibeestje

Grondgebonden zoogdieren

Aardmuis[1]	Grote bosmuis	Rosse woelmuis[1]
Bever	Grijze zeehond	Steenmarter[10]
Boommarter	Haas[7]	Tweekleurige bosspitsmuis[4]
Bosmuis[1]	Hamster	Veldmuis[1]
Bunzing[9]	Hazelmuis	Veldspitsmuis
Damhert	Hermelijn[9]	Vos[1]
Das	Huisspitsmuis[1]	Waterspitsmuis
Dwergmuis[1]	Konijn[5]	West-Europese egel[3]
Dwergspitsmuis[1]	Lynx	Wezel[8]
Edelhert	Molmuis[11]	Wilde kat
Eekhoorn	Noordse woelmuis	Wild zwijn[12]
Eikelmuis	Ondergrondse woelmuis[6]	Woelrat[2]
Gewone bosspitsmuis[1]	Otter	Wolf
Gewone zeehond	Ree[1]	

Haften

Oeveraas

Kevers

Brede geelrandwaterroofkever	Juchtleerkever
Gestreepte waterroofkever	Vermiljoenkever
Heldenbok	Vliegend hert

Kreeftachtigen

Europese rivierkreeft

Libellen

Beekrombout
Bosbeekjuffer
Bronslibel
Donkere waterjuffer
Gaffellibel
Gevlekte glanslibel
Gevlekte Witsnuitlibel
Gewone Bronlibel
Groene glazenmaker
Hoogveenglanslibel
Kempense heidelibel
Mercuurwaterjuffer
Noordse winterjuffer
Oostelijke witsnuitlibel
Rivierrombout
Sierlijke witsnuitlibel
Speerwaterjuffer

Nachtvlinders

Teunisbloempijlstaart

Reptielen

Adder
Dikkopschildpad
Gladde slang
Hazelworm
Kemp's zeeschildpad
Lederschildpad
Levendbarende hagedis
Muurhagedis
Ringslang
Soepschildpad
Zandhagedis

Sporenplanten

Varens
Kleine vlotvaren
Blaasvaren
Groensteel
Schubvaren

Bladmossen
Geel schorpioenmos
Tonghaarmuts

Vissen

Beekdonderpad
Beekprik
Elrits
Europese steur
Gestippelde alver
Grote modderkruiper
Kwabaal
Noordzeehouting

Vaatplanten

Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Beklierde ogentroost
Berggamander
Bergnachtorchis
Blauw guichelheil
Bokkenorchis
Bosboterbloem
Bosdravik
Brave hendrik
Brede wolfsmelk
Breed wollegras
Bruinrode wespenorchis
Dennenorchis
Dreps
Drijvende waterweegbree
Echte gamander
Franjegentiaan
Geelgroene wespenorchis
Geplooide vrouwenmantel
Getande veldsla
Groenknolorchis
Groot spiegelklokje
Grote bosaardbei
Grote leeuwenklauw
Honingorchis
Kalkboterbloem
Kalketrip
Kartuizer anjer
Karwijselie
Kleine ereprijs
Kleine schorseneer
Kleine wolfsmelk
Kluwenklokje
Knollathyrus
Knolspirea
Korensla
Kranskarwij
Kruipend moerasscherm
Kruiptijm
Lange zonnedauw
Liggende ereprijs
Liggende raket
Pijlscheefkelk
Roggelelie
Rood peperboompje
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Scherpkruid
Schubzegge
Smalle raai
Spits Havikskruid
Steenbraam
Stijve wolfsmelk
Stofzaad
Tengere distel
Tengere veldmuur
Trosgamander
Veenbloembies
Vliegenorchis
Vroege ereprijs
Wilde averuit
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Wolfskers

Gevlekt zonneroosje
Glad biggenkruid
Gladde zegge
Groene nachtorchis
Moerasgamander
Muurbloem
Naakte lathyrus
Naaldenkervel
Zandwolfsmelk
Zinkviooltje
Zomerschroeforchis
Zweedse kornoelje

Vleermuizen

Baardvleermuis
Bechsteins vleermuis
Bosvleermuis
Brandts vleermuis
Franjestaart
Gewone dwergvleermuis
Gewone grootoorvleermuis
Grijze grootoorvleermuis
Grote hoefijzerneus
Grote rosse vleermuis
Ingekorven vleermuis
Kleine dwergvleermuis
Kleine hoefijzerneus
Laatvlieger
Meervleermuis
Mopsvleermuis
Noordse vleermuis
Rosse vleermuis
Ruige dwergvleermuis
Tweekleurige vleermuis
Vale vleermuis
Watervleermuis

Weekdieren

Bataafse stroommossel
Platte schijfhoren

Zeezoogdieren

Bruinvis
Bultrug
Butskop
Dwergpotvis
Dwergvinvis
Gestreepte dolfijn
Gewone dolfijn
Gewone spitsdolfijn
Gewone vinvis
Griend
Grijze dolfijn
Kleine zwaardwalvis
Narwal
Noordse vinvis
Orka
Potvis
Spitsdolfijn van gray
Tuimelaar
Walrus
Witflankdolfijn
Witsnuitdolfijn
Witte dolfijn

[1] Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies.
[2] Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies m.u.v. Gelderland.
[3] Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies m.u.v. Overijssel.
[4] Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies m.u.v. Zuid-Holland.
[5] Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies m.u.v. Utrecht en Zeeland.
[6] Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies m.u.v. Friesland, Overijssel en Zuid-Holland.
[7] Voor deze soort geldt een vrijstelling in alle provincies m.u.v. Groningen, Utrecht en Zeeland.
[8] Voor deze soort geldt enkel in Groningen, Limburg, en Zuid-Holland een vrijstelling.
[9] Voor deze soort geldt enkel in Limburg en Zuid-Holland een vrijstelling.
[10] Voor deze soort geldt enkel in Friesland een vrijstelling.
[11] Voor deze soort geldt enkel in Limburg een vrijstelling.
[12] Voor deze soort geldt enkel in Noord-Brabant een vrijstelling.

In de provincie Limburg geldt overigens voor de soorten Hazelworm, Levendbarende hagedis, Eekhoorn en Steenmarter een seizoensgebonden vrijstelling.

Bijlage 2: Verspreidingskaarten wettelijk beschermde soorten

Vleermuizen

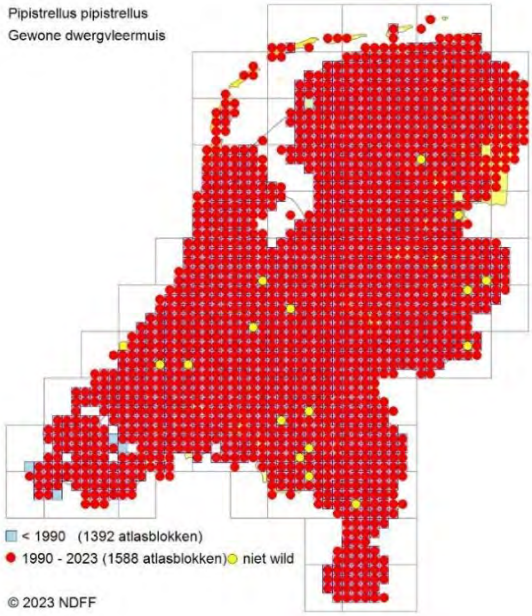

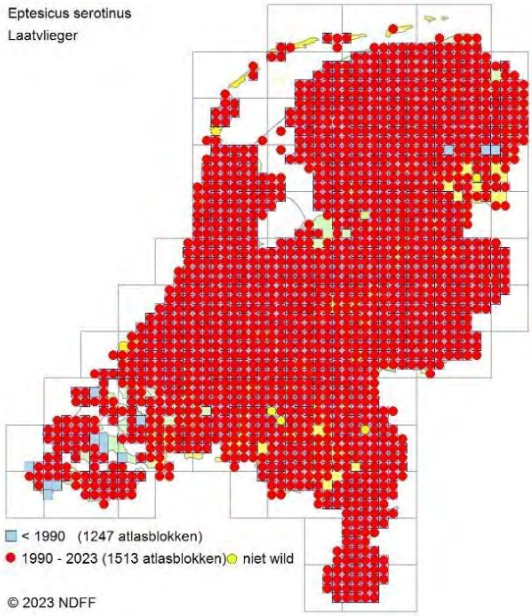

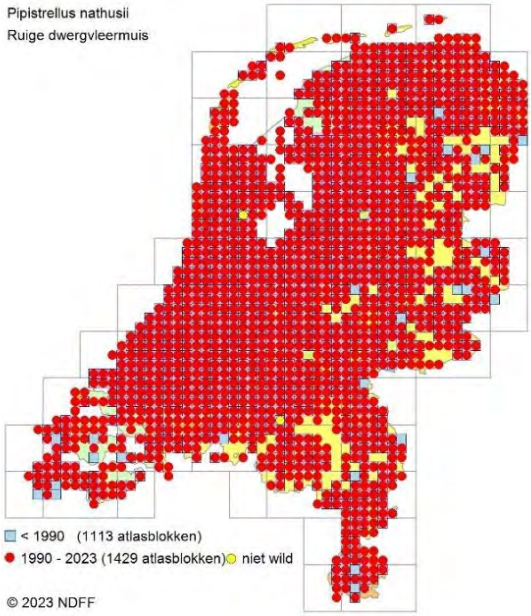

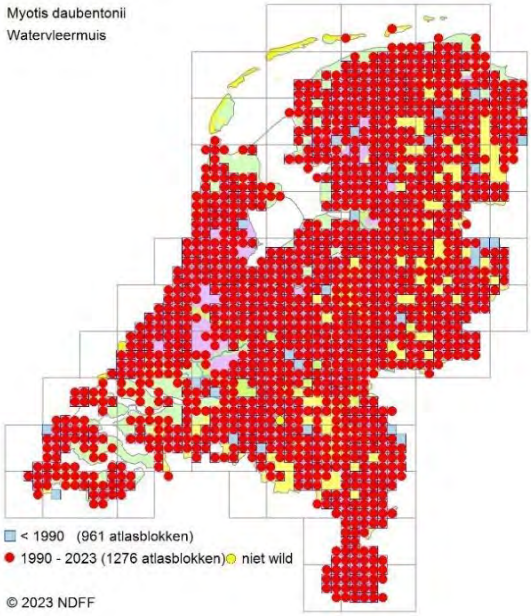

Vogels met vaste verblijfplaats (broedzekerheidskaarten)

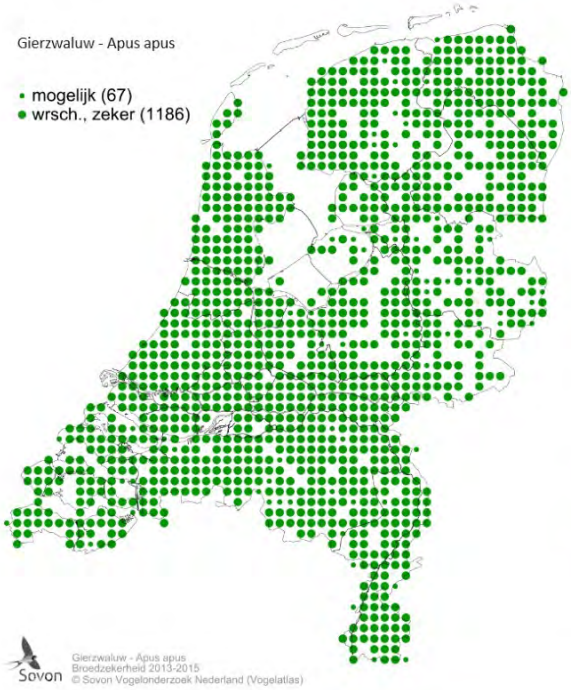

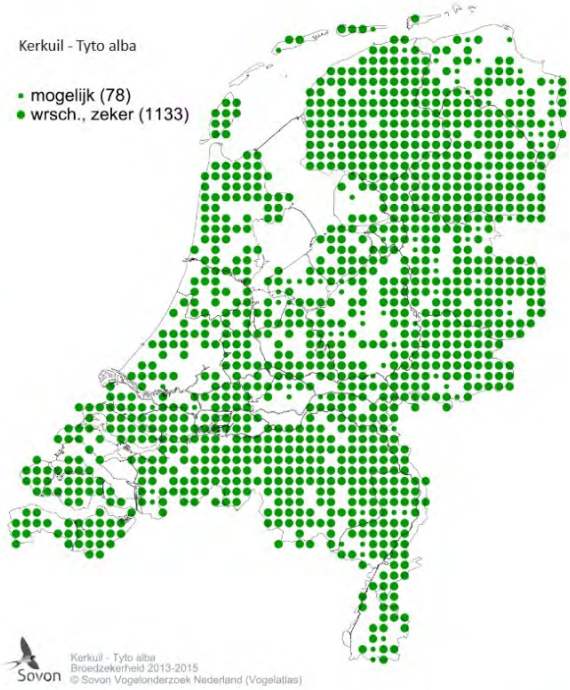

Blauwe bolletjes zijn waarnemingen, het sterretje geeft de locatie van het plangebied weer

Grondgebonden zoogdieren

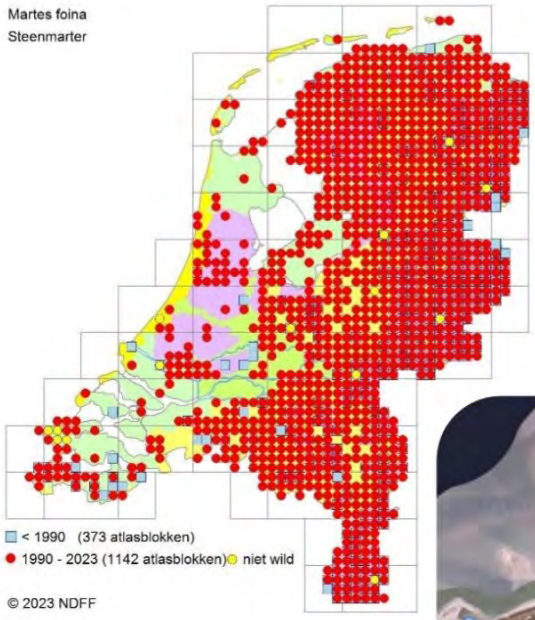

Blauwe bolletjes zijn waarnemingen

Bijlage 3: Vleermuizen en ruimtelijke ingrepen

Vleermuizen en hun leefgebied worden beschermd door de Omgevingswet (OW). In deze wet is bepaald dat in het geval van een ruimtelijke ingreep ruim van tevoren bekeken moet worden of de ingreep nadelige invloed kan hebben op vleermuizen en hoe hiermee omgegaan moet worden.

Verblijfplaatsen
Vleermuizen maken het hele jaar door gebruik van verschillende verblijfplaatsen (o.a. in bomen en gebouwen). Vleermuisverblijfplaatsen zijn op te delen in verschillende typen: winterverblijfplaats (waar overwinterd wordt), dagkwartieren (waar de mannetjes in de kraamkolonieperiode overdag zitten, alleen of in kleine groepjes), kraamkolonies (vrouwtjes en hun jongen, vaak in grote groepen), paar-verblijven (waar gepaard wordt, vaak in het najaar, soms gelijk aan de winterverblijfplaats) en tussenkwartieren (gebruikt in de periode tussen overwinteren en de zomerperiode in). Per type verblijfplaats gebruiken vleermuizen vaak meerdere verblijven waar tussen gewisseld wordt, bijvoorbeeld wanneer elders het klimaat geschikter is of om aan parasieten te ontkomen. Vleermuizen zijn wel zeer honkvast wat betreft de typen verblijven die ze gebruiken. Dit betekent dat hun verblijven belangrijk zijn voor instandhouding van de populatie en dat deze daarom beschermd worden door de wet.

Sinds mei 2009 is het Vleermuisprotocol vastgesteld, en sindsdien enkele keren vernieuwd. Dit protocol is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging VZZ in overleg met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Het protocol dient als leidraad voor het bepalen hoe en hoe vaak geïnventariseerd moet worden om te voldoen aan de wetgeving. Voor het bepalen of een gebouw of een potentieel geschikte boom van belang is als vleermuisverblijfplaats, is over het algemeen een langlopend onderzoek nodig (van april/mei t/m september/oktober) en zijn 4 tot 7 bezoeken nodig. Om onnodige vertraging te voorkomen, wordt daarom aangeraden om in de planning van de voorgenomen plannen rekening te houden met deze onderzoeksperiode.

Maatregelen ten behoeve van vleermuizen zijn nodig:
- indien sprake is van een verblijfplaats die van significant belang is of zou kunnen zijn en/of;
- indien vleermuizen aangetroffen zijn.

Er is sprake van een significant belangrijke verblijfplaats (ook wel vaste verblijfplaats genoemd, een verblijfplaats die van belang is voor een populatie) als:
- er sprake is van een kraamkolonie;
- er sprake is van een belangrijke overwinteringsplaats, paarplaats of zomerverblijfplaats;
- er geen alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving beschikbaar zijn;
- de gunstige staat van instandhouding van de (populatie van) de soort in het geding is bij het verdwijnen van de verblijfplaats.

De te nemen maatregelen moeten er voor zorgen dat verbodsbepalingen uit de OW niet overtreden worden. Dit betekent dat er geen dieren gedood, verwond of actief verstoord mogen worden en dat in geval van significant belangrijke verblijfplaatsen deze behouden moeten blijven of anders tijdig op een goede manier vervangen dienen te worden. De functie die het leefgebied voor de betreffende populatie vervult, moet onverminderd blijven bestaan.
Om te voorkomen dat dieren gedood, verwond of actief verstoord worden, kunnen de volgende mitigerende maatregelen nodig zijn:

- niet slopen in de winterslaapperiode (in deze periode kan zelden met zekerheid worden vastgesteld dat vleermuizen afwezig zijn in een potentieel geschikt en onoverzichtelijk object, omdat ze dan ook 's nachts passief zijn. Dat maakt ze in deze periode overigens extra kwetsbaar);
- vlak voor de sloop onderzoeken of er individuen aanwezig zijn in het te slopen object. Zijn deze wel aanwezig dan geldt dat gewacht moet worden tot het dier of de dieren weg zijn.

Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn kan een omgevingsvergunning aangevraagd worden bij de provincie waarin de ingreep plaatsvindt. Een afwijzingsbrief, die stelt dat geen omgevingsvergunning nodig is, 'omdat als de voorgestelde maatregelen genomen worden er immers geen verboden overtreden worden' geldt als goedkeuring van de voorgestelde maatregelen. Zijn de maatregelen niet voldoende, dan moeten deze aangepast worden. Als dat niet mogelijk is of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), is een omgevingsvergunning nodig. Deze wordt alleen verstrekt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Jachtgebied en vliegroutes

Naast verblijfplaatsen bestaat het leefgebied van vleermuizen ook uit foerageergebied en vliegroutes (vaak bomenrijen of waterlopen). Deze zijn ook beschermd als zij van significant belang zijn. Zij gelden als significant belangrijk indien bij aantasting de functionaliteit van de verblijfplaats(en) in het geding komt. Is dat het geval, dan zijn maatregelen nodig die dit voorkomen, anders is een omgevings-vergunning nodig. Ook hier geldt dat deze alleen verstrekt wordt in geval van projecten waarbij sprake is van een groot openbaar belang.

Bijlage 4: Vogels en ruimtelijke ingrepen

Als mitigerende maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen, hoeft geen omgevingsvergunning aangevraagd te worden. Om zeker te weten of de mitigerende maatregelen voldoende zijn en er inderdaad geen omgevingsvergunning nodig is, kan een omgevingsvergunning aangevraagd worden om de maatregelen (goed) te laten keuren. Indien goedgekeurd, wordt door de provincie een "positieve afwijzing" afgegeven.

Als geen maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of rust- en verblijfplaats te garanderen of wanneer compenserende maatregelen nodig zijn (bijvoorbeeld het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen), dient een omgevingsvergunning aangevraagd te worden op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn.

De aanvraag wordt beoordeeld op de volgende punten:

- Is er een wettelijk belang?
- Is er een andere bevredigende oplossing?
- Komt de gunstige staat van instandhouding in gevaar?

"Ruimtelijke inrichting en ontwikkeling" of een "dwingende reden van groot openbaar belang" gelden echter niet als een wettelijk belang. Dit betekent dat de provincie in het kader van ruimtelijke ingrepen alleen een positieve afwijzing af kan geven.

Bescherming van vogelnesten
In paragraaf 11.2.2, artikel 11.37 lid 1a, van de OW wordt vermeld:
"het opzettelijk vernielen of opzettelijk beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld onder a, of het opzettelijk wegnemen van nesten van die vogels [is verboden]".

Voorafgaand en tijdens de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met eventueel aanwezige vogelnesten. Er is sprake van een nest wanneer er nestindicatief gedrag is waargenomen en/of er een broedsel aanwezig is. Het vernielen of beschadigen van een nest is verboden. Dit geldt voor alle vogelsoorten. De meeste vogels maken echter elk broedseizoen een nieuw nest of zijn goed in staat om een nieuw nest te maken. Deze vogelnesten voor eenmalig gebruik vallen alleen onder de bescherming van de OW wanneer het in gebruik is (tijdens het broedseizoen). Wanneer een dergelijk nest niet in gebruik is, is geen omgevingsvergunning nodig voor het vernielen of beschadigen ervan.

Verstoring van vogels is ook verboden, maar er bestaat een uitzondering voor verstoring die niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort (artikel 11.37 lid 3 van de OW). Dit betekent dat verstoring tijdens het broedseizoen toegestaan is, mits de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoort gewaarborgd blijft.

Een (beperkt) aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Verblijfplaatsen van deze vogelsoorten zijn niet alleen beschermd wanneer ze in gebruik zijn, maar het hele jaar:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).

2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).

Tot slot is er nog een categorie 5: Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over vol-doende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Voor deze soorten is extra onderzoek nodig, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd; deze soorten zijn namelijk *wel* jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Hieronder de lijst met jaarrond beschermde vogelnesten:

Nesten van de volgende soorten zijn jaarrond beschermd indien ze nog in functie zijn:

Boomvalk	*Falco subbuteo*
Buizerd	*Buteo buteo*
Gierzwaluw	*Apus apus*
Grote gele kwikstaart	*Motacilla cinerea*
Havik	*Accipiter gentilis*
Huismus	*Passer domesticus*
Kerkuil	*Tyto alba*
Oehoe	*Bubo bubo*
Ooievaar	*Ciconia ciconia*
Ransuil	*Asio otus*
Roek	*Corvus frugilegus*
Slechtvalk	*Falco peregrinus*
Sperwer	*Accipiter nisus*
Steenuil	*Athene noctua*
Wespendief	*Pernis apivorus*
Zwarte wouw	*Milvus migrans*

Nesten van de volgende soorten zijn niet jaarrond beschermd (categorie 5), maar hiervan is inventarisatie wel gewenst:

Blauwe reiger	*Ardea cinerea*
Boerenzwaluw	*Hirundo rustica*
Bonte vliegenvanger	*Ficedula hypoleuca*
Boomklever	*Sitta europaea*
Boomkruiper	*Certhia brachydactyla*
Bosuil	*Strix aluco*
Brilduiker	*Bucephala clangula*
Draaihals	*Jynx torquilla*
Eider	*Somateria mollissima*
Ekster	*Pica pica*
Gekraagde roodstaart	*Phoenicurus phoenicurus*
Glanskop	*Parus palustris*
Grauwe vliegenvanger	*Muscicapa striata*
Groene specht	*Picus viridis*
Grote bonte specht	*Dendrocopos major*
Hop	*Upupa epops*
Huiszwaluw	*Delichon urbica*
IJsvogel	*Alcedo atthis*
Kleine bonte specht	*Dendrocopos minor*
Kleine vliegenvanger	*Ficedula parva*
Koolmees	*Parus major*
Kortsnavelboomkruiper	*Certhia familiaris macrodactyla*
Oeverzwaluw	*Riparia riparia*
Pimpelmees	*Parus caeruleus*
Raaf	*Corvus corax*
Ruigpootuil	*Aegolius funereus*
Spreeuw	*Sturnus vulgaris*
Tapuit	*Oenanthe oenanthe*
Torenvalk	*Falco tinnunculus*
Zeearend	*Haliaeëtus albicilla*
Zwarte kraai	*Corvus corone*
Zwarte mees	*Parus ater*
Zwarte roodstaart	*Phoenicurus ochruros*
Zwarte specht	*Dryocopus martius*

Bijlage 5: Diervriendelijk bouwen

Hier wordt beschreven welke maatregelen getroffen kunnen worden om de nieuwbouw geschikt, danwel aantrekkelijk te maken voor gebouwbewonende diersoorten. De gebouwbewonende diersoorten die besproken worden zijn: de Huismus (*Passer domesticus*), de Gierzwaluw (*Apus apus*) en verschillende soorten vleermuizen (*Chiroptera spec*).

<u>Huismus</u>
Door diervriendelijk bouwen of renoveren onderdeel te maken van de norm tijdens de bouw, worden er nieuwe kansen aan huismussen geboden om een kolonie te vormen en zich voort te planten. Dit is van belang voor de gunstige staat van instandhouding van de Huismus.
Door het treffen van de volgende maatregelen kan bebouwing geschikter gemaakt worden voor de Huismus:

- Het plaatsen van nestkasten en/of ruimte tussen dakpannen overlaten bij geschikte daken; hierdoor wordt het gebouw geschikt gemaakt en biedt het daardoor verblijfsmogelijkheden.
- Het aanbieden van winterverblijfplaatsen in de vorm van inheemse groenblijvende struiken en gevelbegroeiing.
- Het aanbieden van voldoende mogelijkheden om zich te kunnen verstoppen tegen predatoren, zoals huiskat of Steenmarter (*Martes foina*).
- Beheer van groen en/of het gebouw, dat negatieve effecten op de Huismus kan hebben, buiten het broedseizoen (ongeveer van eind maart tot eind augustus) plaats laten vinden.
- Zorgen voor voldoende foerageergebieden voor de Huismus in de vorm van zaadvormende en besdragende heesters en het aanbieden van drinkplaatsen, voldoende dekking (zoals stekelige inheemse struiken en groenblijvende begroeiing) en losliggend zand.

<u>Gierzwaluw</u>
Nestplaatsen van de Gierzwaluw bevinden zich uitsluitend in of aan menselijke bebouwing met een hellingshoek van 90°. Door sloop of renovatie van oude gebouwen en wijken gaat veel broedgelegenheid verloren. Als er geen nieuwe nestplaatsmogelijkheden voor terugkomen en er steeds meer geschikte nestplaatsen in de wijk verdwijnen dan is de gunstige staat van de populatie in het geding.
Door het treffen van de volgende maatregelen kan bebouwing geschikter gemaakt worden voor de Gierzwaluw:

- Het aanbieden van ingemetselde neststenen, nestkasten of in de muur geïntegreerde nestgelegenheden met een hellingshoek van 90° en een vrije aanvliegmogelijkheid.

<u>Vleermuizen</u>
Vleermuizen zijn trage voorplanters. De vrouwtjes krijgen doorgaans één jong per jaar. Veelal krijgt maar 50 à 70% van de vrouwtjes in een bepaald jaar een jong.

Bij vleermuisinventarisaties wordt er onderzoek gedaan naar het gebruik van gebouwen door vleermuizen. Dat er geen vleermuizen zijn waargenomen wil niet altijd zeggen dat het gebouw geen onderdeel kan uitmaken van het netwerk aan verblijfplaatsen. Veel soorten vleermuizen maken namelijk gebruik van zo'n netwerk. Het onderzoek geeft alleen aan dat de werkzaamheden in het desbetreffend jaar geen negatieve invloed zullen hebben op vleermuizen. Hierdoor kan het gebeuren dat er gebouwen gesloopt of ongeschikt gemaakt worden voor vleermuizen die in een ander jaar mogelijk als verblijfplaats gebruikt zouden worden. Hierdoor wordt het netwerk waar vleermuizen gebruik van maken verkleind.
Vleermuizen oriënteren zich tijdens het vliegen en foerageren op lijnvormige landschapselementen zoals bomenrijen of hogere hagen. Wanneer deze gekapt en/of weggehaald worden, zijn ze deze structuur kwijt. Dit kan tot grote problemen leiden zoals het niet meer kunnen bereiken van bepaalde (essentiële) foerageergebieden.

Door het treffen van de volgende maatregelen kan bebouwing geschikter gemaakt worden voor verschillende soorten vleermuizen:

- Het aanbieden van verblijfplaatsen in de vorm van ingemetselde kasten en/of hangende vleermuiskasten.
- Het voorkomen van lichtverstoring door het weglaten van uitstralende verlichting en gebruik te maken van amberkleurige verlichting.
- Het aanplanten, danwel in stand houden, van hogere begroeiing waar vleermuizen gebruik van kunnen maken om te foerageren of als vliegroute.

Bijlage 6: Huidige medewerkers NWC en hun kwalificaties

[redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 1986*
Specialisatie: Zoogdieren, vogels, herpetofauna, dagvlinders, vleermuizen.

Ing. [redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 1997*
Specialisatie: Omgevingswet / Wet natuurbescherming, zoogdieren, vogels, amfibieën, libellen, vleermuizen, ongewervelden.

Drs. [redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 2001*
Specialisatie: Flora, schimmels, mossen, slakken, zoogdieren.

[redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 2021*
Specialisatie: Vleermuizen, libellen, sprinkhanen, amfibieën, schimmels.

[redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 2021*
Specialisatie: Vleermuizen, libellen, sprinkhanen, amfibieën, schimmels.

[redacted] *Bsc* *Werkzaam bij het NWC sinds 2023*
Specialisatie: Flora, zoogdieren.

Ir. [redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 2023*
Specialisatie: Flora, insecten, ongewervelden, invasieve exoten, agrarische systemen.

[redacted] *Bsc* *Werkzaam bij het NWC sinds 2023*
Specialisatie: Herpetofauna, vissen, aquatische flora en fauna.

[redacted] *Bsc* *Werkzaam bij het NWC sinds 2023*
Specialisatie: Flora, insecten, vogels.

Ir. [redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 2024*
Specialisatie: Vogels.

Ir. [redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 2024*
Specialisatie: Flora, vogels.

[redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 2024*
Specialisatie: Vleermuizen.

[redacted] *Werkzaam bij het NWC sinds 2024*
Specialisatie: Dagvlinders, vogels, vleermuizen.

[redacted] *Bsc* *Werkzaam bij het NWC sinds 2024*
Specialisatie: Insecten, vleermuizen.